Odraz društvenih i političkih promjena u Hrvatskoj 1989.-1991. u lokalnim medijima sjeverne Hrvatske

Tasić, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:648174

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

University North Digital Repository

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 212_NOV_2021

Odraz društvenih i političkih promjena u Hrvatskoj 1989. - 1991. u lokalnim medijima sjeverne Hrvatske

Mateja Tasić, 0016101352

Koprivnica, rujan 2021. godine

Sveučilište Sjever

Novinarstvo

Završni rad br. 212_NOV_2021

Odraz društvenih i političkih promjena u Hrvatskoj 1989. - 1991. u lokalnim medijima sjeverne Hrvatske.

Studentica

Mateja Tasić, 0016101352

Mentorica

izv. prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić

Koprivnica, rujan 2021. godine

UNIVERSITY NORTH

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

STUDIJ preddiplomski sveu ilišni studij Novinarstvo

PRISTUPNIK Mateja Tasić | JMBAG 3349/336

DATUM 6. 9. 2021. | KOLEGIJ Povijest 20. stoljeća

NASLOV RADA Odraz društvenih i političkih promjene u Hrvatskoj 1989. - 1991.
u lokalnim medijima sjeverne Hrvatske

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Reflection of political and social changes in Croatia during 1989. - 1991.
in local media in Northern Croatia

MENTOR Magdalena Najbar-Agičić | ZVANJE izvanredni profesor

ČLANOVI POVJERENSTVA
1. doc. dr. sc. Željko Krušelj, predsjednik
2. doc. dr. sc. Irena Radej Miličić, članica
3. izv. prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić, mentorica
4. doc. dr. sc. Lidija Dujić, zamjenska članica
5.

Zadatak završnog rada

BROJ 212_NOV_2021

OPIS

Završni rad bavi se društvenim i političkim promjenama koje su se dogodile u Hrvatskoj u razdoblju od 1989. do 1991. godine. Radom se nastoje definirati promjene koje su se dogodile prilikom raspada Jugoslavije te istražiti obilježja lokalnih medija u tranzicijskom razdoblju. Pisanje lokalnih medija o tim događajima istražuje se na temelju analize tekstova objavljenih u dva lokalna lista na sjeveru Hrvatske, "Varaždinskim vijestima" i "Glasu Podravine ", u razdoblju od veljače do travnja 1990. godine, dakle u razdoblju koje je prethodilo prvim višestranačkim izborima.

Pristupnica će u radu nastoji odgovoriti na sljedeća pitanja:
- Što se događa u Hrvatskoj u vrijeme raspada Jugoslavije?
- Koje su se društvene i političke promjene događale u tom razdoblju?
- Kako lokalni mediji informiraju o nadolazećim izborima?
- Što nam to govori o ulozi medija u analiziranom razdoblju?

Na temelju analiziranih sadržaja iozložit će adekvatne zaključke o ulozi lokalnih medija u prijelomnim političkim razdobljima.

ZADATAK URUČEN 6/8/21 | POTPIS MENTORA M. Najbar-Agičić

SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠTE SJEVER KAMPUS Nº3 UNIVERSITY NORTH

Predgovor

Promjene koje su se dogodile raspadom Jugoslavije su ostavile veliki trag u hrvatskoj povijesti. Posebno značajno u procesu društveno-političkih promjena u Hrvatskoj je razdoblje od 1989. do 1991. godine. Jedna je od najvažnijih promjena tog razdoblja, a koja je ujedno odredila i daljnji tijek događaja, politička demokratizacija odnosno uvođenje političkog pluralizma koje je kulminiralo održavanjem prvih višestranačkih izbora. Veliku ulogu u cijelom tom procesu jamačno imaju i mediji koji mogu uvelike utjecati na percepciju građana. U ovom se radu nastoji prikazati način na koji su lokalni mediji informirali o prvim izborima te koja je zapravo bila uloga medija u tranzicijskom razdoblju.

Zahvaljujem svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Magdaleni Najbar-Agičić na mentorstvu i pomoći pri pisanju rada, kao i svojoj obitelji na velikoj podršci.

Sažetak

Tema ovog završnog rada su društvene i političke promjene koje su se dogodile u Hrvatskoj u razdoblju od 1989. do 1991. godine. Radom se nastoje definirati promjene koje su se dogodile prilikom raspada Jugoslavije te istražiti obilježja lokalnih medija u tranzicijskom razdoblju. Rad je podijeljen na nekoliko tematskih cjelina.

U prvom djelu rada su izložena glavna obilježja jugoslavenske krize i okolnosti zbog kojih je došlo do raspada te federacije. Nakon tog dijela slijedi prikaz političkih i društvenih promjena koje su se događale u Hrvatskoj od samih začetaka osnivanja stranaka do prvih višestranačkih izbora u Republici Hrvatskoj uključujući i promjene koje je uvela nova vlast.

U posljednjem djelu rada napravljena je komparativna analiza prikaza promjena koje su se odvijale tijekom 1989.-1991. u dvama lokalnim listovima: *Glasu Podravine* i *Varaždinskim vijestima*, pri čemu se detaljno analizira razdoblje prvih višestranačkih izbora koji su održani 22. i 23. travnja 1990. godine, dok se drugi krug izbora održao 6. i 7. svibnja iste godine.

Analizom novina je uočena je uska povezanost između uređivačke politike lokalnih listova na području sjeverozapadne Hrvatske, kao i problema države koji se ističu. Već je na naslovnim stranama uočljivo kako je zemljom vladala politička i ekonomska kriza te upravo tekstovi iz tih domena dominiraju u oba lista. Analiza pokazuje da je pisanje novina odražavalo ubrzanu dinamiku političkih zbivanja, osobito za vrijeme početka predizborne kampanje kada je uočen i porast tekstova iz područja politike, osobito onih koji su vezani za izbore.

Unatoč uskoj povezanosti uređivačke politike, rezultati analize su ipak ukazali na neke različitosti koja se osobito ogleda u pristupu tekstovima koji se odnose na informiranje o izbornim aktivnostima. Iako su oba lista u gotovo jednakoj mjeri informirala javnost o načinima na koji će izbori biti provedeni, uočeno je i kako su u *Varaždinskim vijestima* slabije zastupljeni politički komentari i kolumne, za razliku od *Glasa Podravine*.

Ključne riječi: *društvene promjene, političke promjene, raspad Jugoslavije, prvi višestranački izbori*

Summary

The topic of this final paper is the social and political changes that took place in Croatia in the period from 1989 to 1991. The paper seeks to define the changes that occurred during the break-up of Yugoslavia and to explore the characteristics of local media in the transition period. The work itself is divided into several thematic units.

The first part of the paper presents the main features of the Yugoslav crisis and the circumstances that led to the disintegration of this federation. This section is followed by a review of the political and social changes that took place in Croatia from the very beginnings of the establishment of parties to the first multi-party elections in the Republic of Croatia, including the changes introduced by the new government.

In the last part of the paper, a comparative analysis of the changes that took place during 1989-1991 in two local newspapers: *Glas Podravine* and *Varaždinske vijesti,* with a detailed analysis of the period of the first multi-party elections held on 22 and 23 April 1990. while the second round of elections was held on 6 and 7 May.

The analysis of the newspaper showed a close connection between the editorial policy of local newspapers in northern Croatia, as well as the problems of the state that stand out. It is already noticeable on the front pages that the country was affected by a political and economic crisis, and that texts from these areas dominate in both newspapers. The analysis shows that newspaper writing reflected the accelerated dynamics of political developments, especially during the start of the election campaign when an increase in political texts, especially those related to elections, was observed.

Despite the close connection between editorial policy, the results of the analysis nevertheless indicated some differences, which are particularly reflected in the approach to texts related to information on election activities. Although both newspapers informed the public almost equally about how the elections will be conducted, it was noticed that political comments and columns were less represented in *Varaždinske vijesti,* unlike *Glas Podravine*.

Keywords: *social changes, political changes, the disintegration of Yugoslavia, first multi-party elections*

Sadržaj

1. Uvod 1

2. Početak promjena – međunarodni kontekst 5

3. Jugoslavenska kriza 7

4. Društvene i političke promjene u Hrvatskoj 9

4.2. Uvođenje višestranačja i izbori 11

4.3. Samostalnost 13

5. Varaždinske vijesti 15

5.1. Rezultati analize *Varaždinske vijesti* 16

6. Glas Podravine 30

6.1. Rezultati analize *Glas Podravine* 31

7. Usporedba 43

8. Zaključak 48

9. Literatura: 52

9.1. Popis slika 54

9.2. Popis grafikona 54

1. Uvod

Raspad Jugoslavije je zasigurno jedan od prijelomnih događaja u hrvatskoj povijesti. Ovaj događaj je za sobom donio brojne promjene na društvenom i političkom području, a okolnosti pod kojima se raspala, kao i način na koji su se promjene odvijale i danas se osjeća i na političkom jednako kao i na društvenom planu. Navedeni čimbenici su također uvjetovali stvaranje države kakvu danas imamo. Povijesnom lomu koji se dogodio u razdoblju 1989.-1990. na jugoslavenskom području uvelike su doprinijeli i globalni događaji poput rušenja Berlinskog zida, pada komunističkih režima u susjednim zemljama te pokretanje revolucija kojima se zahtijeva liberalizacija, demokratizacija i politički pluralizam. Međutim, samo slom jednog režima nije dovoljan da bi se promjene ostvarile već je potrebno prijeći na novi ekonomski, društveni i politički poredak. Za razliku od zemalja koje su svoj proces transformacije završile uspješno poput Estonije, Češke, Slovenije ili Poljske postoje zemlje koje su naišle na razne probleme prilikom procesa tranzicije te su zbog toga još uvijek nazivaju zemljama u tranziciji. Hrvatska je nažalost jedna od zemalja u kojima je proces tranzicije naglo prekinut ratom, a posljedice su vidljive i danas, nizak životni standard, visoka nezaposlenost, ekonomska nerazvijenost ali i korupcija.

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, usprkos formalno federativnom uređenju, bila je u političkom smislu visokocentralizirana država, u kojoj je gotovo sva moć bila u rukama jedne osobe – Josipa Broza Tita. Njegovom smrću 1980. godine započelo je teško razdoblje za sve republike u njezinom sastavu. Unatoč pokušajima komunističkih političara za očuvanjem režima zbog sve izraženije ekonomske krize kao i sve lošijih životnih uvjeta te vidljivog zaostajanja za razvijenim zapadnim zemljama, otpor prema tom političkom sustavu je bivao sve jači i izraženiji. Nezadovoljstvo situacijom rezultiralo je i sve brojnijim štrajkovima. Loša gospodarska situacija je bila samo dio jugoslavenskih problema. Nacionalizam koji je bio gušen godinama, nakon smrti Tita postaje sve izraženiji. Radikalni nacionalizam i međurepubličke podjele u konačnici su rezultirati raspadom Jugoslavije.

Ova se nepovoljna i kaotična situacija preslikala i na medije. Oni su korišteni kao propagandno sredstvo, dok je kritička funkcija novinara često bila onemogućavana političkim i represivnim sredstvima. Iako su u zakonodavnom okviru bile zajamčene medijske slobode, vlasti

se nisu željele odreći kontrole i utjecaja na medije.[1] U osobito nepovoljnom položaju su se nalazili lokalni i regionalni listovi koji su zbog načina financiranja bili pod neposrednom kontrolom lokalnih vlasti, dok je tek dio sredstava osiguran prodajom.[2]

Također, lokalni listovi su u tom razdoblju zbog visoke inflacije imali problema i s visokom cijenom grafičkih usluga, kao i stalnim povećanjem prodajne cijene, čiji je osnovni cilj bilo prilagođavanje tržišnim uvjetima. Neki su od lokalnih listova imali problema i s uvjetima rada u tadašnjim tiskarama, osobito zbog zastarjele opreme.[3]

Cilj rada je ukazati na okolnosti u kojima se našla Republika Hrvatska za vrijeme razdvajanja od Jugoslavije, sve do proglašenja samostalnosti, dijelom i na procese koji su vodili do okupacije njena teritorija. Značajna je uloga upravo u tom razdoblju pripala procesima demokratizacije i liberalizacije Hrvatske, koji su se odvijali u nekoliko faza. Višestranački sustav i politički pluralizam istaknuo se kao jedan od temeljnih zahtjeva na cijelom području Jugoslavije još od siječnja 1989. godine, a iste godine su s ciljem uspostave pluralističkih demokracija i promjene odnosa unutar jugoslavenske države osnivana i prva oporbena udruženja odnosno stranke. Svi su ti procesi dobili na zamahu početkom 1990. godine.

Radom se također nastoji ukazati i na položaj medija za vrijeme tog razdoblja, posebno lokalnih te je s ciljem detaljnijeg istraživanja napravljena analiza *Varaždinskih vijesti* i *Glasa Podravine* kako bi se utvrdio način na koji su isti izvještavali o jednom od najbitnijih događaja za istinsku demokratizaciju Hrvatske – prvim višestranačkim izborima.

S obzirom na veliki broj dostupnih izvora i literature koja se odnosi na to razdoblje novije hrvatske povijesti, odabrana literatura je u prvoj mjeri usredotočena na teme koje se tiču okolnosti raspada Jugoslavije te problematiziraju odnose unutar države. Također, s obzirom na to da je istraživanje usmjereno na prijelazno razdoblje korištena je i literatura koja se odnosi na

[1] Šalković, Hrvoje. 2000. Hrvatska televizija u transformaciji prema modelu javne televizije – iluzija ili realnost?. *Medijska istraživanja: znanstveno – stručni časopis za novinarstvo i medije*. 6. 19-39. (https://hrcak.srce.hr/23371 09.08.2021.)

[2] Jeremič, Anica. „Varaždinac“ pet dinara. *Varaždinske vijesti*, br. 12, 29.ožujka 1990.

[3] Peterlin, Ivan. (1990) Tiskarska problematika: jadan Ante Marković. *Glas Podravine*, str. 4, 9.ožujka 1990.

međunarodnu situaciju kako bi se stekao uvid o tome u kojoj mjeri su se promjene na međunarodnoj sceni odrazile na Jugoslaviju.

U dijelu rada u kojem se istražuju lokalni listovi sjeverne Hrvatske, *Varaždinske vijesti* i *Glas Podravine*, korištena je metoda analize sadržaja. Riječ je o postupku kojim se proučava i raščlanjuje neki govorni, pisani ili slikovni materijal i njime se nastoje uočiti neke osobine, odnosno poruke tog sadržaja. Razdoblje analize odnosi se na vrijeme od raspisivanja prvih višestranačkih izbora, veljače 1990., pa do objave rezultata prvog izbornog kruga 22. travnja, što čini 78 dana. U tom vremenskom periodu je objavljeno po 12 brojeva u oba lista, dok ukupan broj analiziranih tekstova iznosi 1317.

Predmet analize je digitalizirana arhivska građa *Glasa Podravine* i *Varaždinskih vijesti* dostupna na poveznici: http://library.foi.hr/. Brojevi *Glasa Podravine* imaju 12 stranica, dok broj stranica u *Varaždinskim vijestima* varira između 16 i 20. U posljednja dva broja se broj stranica povećao na 24, međutim razlog tome su prilozi posvećeni izborima koji su uglavnom sadržavali kandidacijske liste ili stranačke programe.

Analiza tekstova obuhvaća nekoliko kategorija. Na samom početku analize bilo je potrebno definirati područja odnosno teme koje prevladavaju u listovima s ciljem definiranja zastupljenosti pojedinih područja te kasnijeg interpretiranja samih rezultata. Stoga su tekstovi podijeljeni u nekoliko kategorija. S ciljem utvrđivanja karakteristika listova te utvrđivanja sličnosti i razlika uređivačke politike lokalnih listova tekstovi su kategorizirani prema područjima koja su karakteristična za informativna glasila, a to su: politika, gospodarstvo, kultura, turizam, poljoprivreda, promet, obrazovanje i sport. S ciljem boljeg utvrđivanja o tome u kolikoj mjeri je pisanje o izborima bilo zastupljeno definirana je i kategorija "izbori" koja se odnosi na sve tekstove koji u svojoj opremi, odnosno nadnaslovu, naslovu, podnaslovu ili egidi sadrže riječ izbori, dok se kategorija politika odnosi na sve političke sadržaje poput izvješća sa sjednica, vijesti i reportaža o političkim akterima ili političko društvenim odnosima.

Kako bi se stekao bolji uvid u izvještavanje lokalnih medija o izborima napravljena je tablica koja uključuje sljedeće kategorije: opće vijesti o izborima, vijesti o osnivanju stranke, informacije o provođenju izbora, najava tribine ili skupa, izvješće s konferencije/skupa/tribine, objava programa, transformacija stranke, ostalo.

Kategorija opće vijesti o izborima se odnosi na kratke vijesti kojima su tema bili izbori, dok se kategorija informacije o provođenju izbora odnosi na detaljnije opise o toj temi, kao i zakonskoj regulativi čije je usklađivanje bilo nužno za provedbu izbora. Kategorija vijesti o osnivanju stranke i transformacija stranke odnose se na aktivnosti političkih grupacija prije izbora, a pomoću njih se nastoji utvrditi koliko je medijske pažnje usmjereno na praćenje novonastalih političkih stranaka. Kategorija najava tribine ili skupa prati sve vijesti koje se odnose na održavanje političkih skupova, dok se kategorija objava programa odnosi na svaki tekst u kojem je tema program neke stranke. Kategorija izvješće s konferencije/skupa/tribine uključuje sve tekstove koji su se odnosili na događaje s održanih skupova i tribina. Kategorija ostalo odnosi se na sve ankete, kolumne ili političke komentare čija su glavna tema izbori.

Cilj je istraživanja utvrditi u kojoj mjeri su bile prisutne informacije o prvim višestranačkim izborima te kojim temama se prilikom objave davala prednost. Analizom se također nastoji utvrditi i kojim temama se u to vrijeme u lokalnim medijima posvetilo najviše pažnje.

Istraživačka su pitanja na koja sam analizom nastojala odgovoriti:

1. Koje teme prevladavaju u lokalnim listovima?
2. U kojoj mjeri su zastupljeni tekstovi isključivo o izborima?
3. Na koji način su lokalni mediji prezentirali informacije pred održavanje prvih višestranačkih izbora, odnosno koje kategorije informacija o izborima prevladavaju?
4. Je li se i na koji način obavještavanje o izborima mijenjalo?
5. Koje su sličnosti i razlike istraživanih tiskovina prilikom prezentiranja tema i informacija o izborima? Drže li novine stranu neke od stranaka koje su kandidirane na izborima?
6. Ističe li se u tekstovima borba za demokraciju ili nacionalna prava?
7. Mogu li se uočiti simpatije listova ili novinara prema nekoj od stranaka ili promjeni sustava?

2. Početak promjena – međunarodni kontekst

Istočna je Europa 1989. godine poprište revolucija čiji je primarni cilj uspostava pluralističkih demokracija i neovisnost. Početak promjena u blokovskom poretku započeo je u Poljskoj gdje je nakon mnogobrojnih prosvjeda vlast liberalizirala politički sustav te su početkom ljeta 1989. organizirani poluslobodni izbori. Idući se važan povijesni događaj dogodio u noći s 9. na 10. studenoga 1989. godine, kada je srušen Berlinski zid, nedugo nakon čega su najavljeni i slobodni izbori. Ovaj val demokratizacije zahvatio je gotovo sve zemlje Istočne Europe u kojoj su režimi padali jedan za drugim, što je dovelo i do pada komunističkih režima u cjelini.

Promjene koje su se događale na međunarodnoj sceni nisu zaobišle ni Jugoslaviju. Potaknute istočnoeuropskim previranjima kao i sve izraženijim velikosrpskim nastojanjima, novoosnovane stranke uključujući i oporbene skupine krajem 1989. započinju s prikupljanjem potpisa za peticiju s ciljem raspisivanja slobodnih izbora. Uspostava liberalnih demokracija direktna je posljedica raspada komunizma. Građani su postsocijalističkih zemlja tranzicijom prema liberalizmu željeli ostvariti dvije stvari: ekonomski prosperitet prema primjeru zapadnih zemalja, kao i politički pluralizam.[4]

Međutim, željeni je prosperitet bio teško ostvariv s obzirom na nisku gospodarsku osnovu i na velika dugovanja zapadnim zemljama. Isto tako, proces transformacije iz planskog prema slobodnom tržištu ispostavio se kao iznimno kompleksan. To razdoblje obilježeno je padom životnog standarda i stalnim rastom stope nezaposlenosti. U početnom razdoblju u istočnoj je Europi zabilježen pad prihoda u rasponu od 20 – 30 posto, dok je s druge strane u zapadnoj Europi zabilježen rast.[5]

U državama koje su bile zahvaćene ovim valom nije bilo dovoljno samo preuzeti demokratske modele, već je bilo potrebno uvesti novi ekonomski i društveni poredak. U razdoblju prelaska iz jednog političkog sustava u drugi nailazimo na raspad stare i ustrojstvo nove političke vlasti. U ciklusu prelaska iz autoritarnog režima nužna je izgradnja novog političkog sustava koji

[4] Milanović, Toni. 2011. Kriza 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi. *Rostra: časopis sudenata povijesti Sveučilišta u Zadru* 4. 85-92. (https://hrcak.srce.hr/169546r 14.07.2021.)

[5] Kershaw, Ian. 2019. *Do nade i natrag: Europa 1950.-2017*. Fraktura. Zaprešić

se temelji na demokratskim i državnopravnim normama. Taj proces uključuje tri faze promjene sustava: kraj autokratskog režima, institucionalizaciju demokracije i konsolidaciju demokracije. Navedene faze ovise jedna o drugoj, a u većini slučajeva se preklapaju. Svaka od navedenih faza sa sobom donosi i probleme uzrokovane ostacima totalitarnih režima, ali i novonastalim okolnostima. Država koja se nalazi u procesu tranzicije mora ispuniti nekoliko uvjeta kako bi uistinu politički sustav bio demokratski. Američki teoretičar demokracije Robert Dahl definira demokraciju na principu osam proceduralnih minimuma: sloboda udruživanja, sloboda izražavanja, aktivno izborno pravo, pasivno izborno pravo, pravo političkih elita da konkuriraju za izborne glasove i potporu, egzistencija alternativnih informacijskih izvora, slobodne i poštene izbore, institucije koje politiku vlade vode zavisno od izbornih glasova i drugih oblika izražavanja građanskih preferencija.[6]

[6] Jakopović, Davor. 2002. Demokratizacija u Hrvatskoj - pogled izvana. *Diskrepancija*: *studentski časopis za društveno-humanističke teme* 3. 51-60. (https://hrcak.srce.hr/179067 14.07.2021.)

3. Jugoslavenska kriza

Krajem 80-ih godina sve više je do izražaja dolazilo nezadovoljstvo jugoslavenskih republika postojećim stanjem zemlje te su se vodile intenzivne rasprave njihovih političkih foruma oko državnog uređenja. Slovenski i hrvatski političari su podržali usmjeravanje prema demokraciji i konfederalnom modelu unutarnjih odnosa, zagovarajući transformaciju tržišta iz planskog prema liberalnom. Isto tako se tražila i dozvola za osnivanjem političkih stranaka što je u to vrijeme na području Jugoslavije bilo zabranjeno. Srpski blok, koji su činili Srbija i njezine pokrajine te Crna gora, zastupao je obnovu centralizma, koji bi onemogućavao provođenje reformi za liberalizaciju gospodarstva.

Ekonomska kriza koja je zadesila većinu zemalja padom Istočnog bloka zadesila je i Jugoslaviju. Reforme koje su poduzimane s ciljem suzbijanja krize podrazumijevale su stroge štednje, osobito vezane uz energetiku, ali i hrane i ostalih kućnih potrepština. Valja napomenuti i kako je sam proces osamostaljenja vidljiv i u ekonomskom smislu, s obzirom na to da je u razvojnom pogledu federacija desetljećima zadržala određivanje uvjeta privređivanja i administrativne ovlasti vezane za poslovanje, no republike i pokrajine su u političkom smislu vremenom postajale prilično suverene.[7]

Nepovoljna politička i gospodarska situacija rezultirala je niskim životnim standardom i nezadovoljstvom diljem države. Uz gospodarsku i političku krizu, sve je više do izražaja dolazio i porast nacionalizma, posljedica kojeg je bila međunacionalna netrpeljivost. Ona je bila prisutna još iz razdoblja monarhističke Jugoslavije, da bi eskalirala tijekom Drugog svjetskog rata, a 1980-ih su se godina međunacionalni odnose opet radikalizirali. Nacionalni sastav pojedinih jugoslavenskih republika nije se poklapao s republičkim granicama, što je značilo da je većina zemalja multietnička, uključujući i Hrvatsku. Ideja o ujedinjenu svih Srba u jednu teritorijalnu zajednicu iskazala se u formi zahtjeva za uspostavom autonomnih područja na područjima Hrvatske gdje je većinski živjela srpska manjina. Takvo uređenje nije bilo moguće unutar jugoslavenskog okvira, a Hrvatska je iz niza razloga nije bila spremna prihvatiti.[8]

[7] Bilandžić, Dušan. 1986. *Jugoslavija poslije Tita 1980. - 1985*. Globus. Zagreb

[8] Goldstein, Ivo. 2011. *Povijest Hrvatske 1945-2011*. EPH Media d.o.o. Zagreb

Dodatno stvaranje napetosti je uslijedilo organiziranjem tzv. mitinga istine koji su u stvarnosti služili smjeni Miloševićevih političkih protivnika i postavljanju probeogradskih vladajućih garnitura. U siječnju 1989. smijenjeno je crnogorsko vodstvo, a pod prijetnjama je kosovska skupština iste godine usvojila ustavni amandman kojim se u osnovi ukida dotadašnja autonomnost pokrajina. Istu odluku je izglasala i Autonomna pokrajina Vojvodina, što je značilo da su četiri od ukupno osam saveznih entiteta pod vlašću Miloševićeva i njegovih sljedbenika, što je činilo polovicu Predsjedništva SFRJ. Amandmanima na ustav Republike Srbije, koji su ujedno značili i donošenje novog republičkog ustava, 1989. je i službeno ukinut konstitutivni status dvije dotadašnje autonomne pokrajine, koje su tako uključene u Srbiju. Te odluke su značile kršenje Ustava SFRJ, no savezna tijela nisu reagirala. U svibnju 1989. Milošević je postao predsjednik Srbije, čime je taj proces i kadrovski profiliran.[9]

Konačan raskol dogodio se na 14. kongresu Saveza komunista Jugoslavije u siječnju 1990. godine. U to vrijeme na čelu SKH bio je Ivica Račan. Na saveznom je kongresu slovenska delegacija, uz podršku hrvatskih delegata, zahtijevala uvođenje višestranačja, što bi ujedno značilo i organiziranje prvih slobodnih izbora. Svi slovenski prijedlozi su odbijeni, što je rezultiralo napuštanjem kongresa cijele slovenske delegacije, predvođene svojim predsjednikom Milanom Kučanom, koju je ubrzo slijedila i hrvatska delegacija predvođena Ivicom Račanom. To je bio posljednji kongres u povijesti Saveza komunista Jugoslavije, koji je nakon 45 godina obnašanja vlasti prestao postojati.

[9] Matković, Hrvoje. 1998. *Povijest Jugoslavije (1918-1991): hrvatski pregled*. Naklada Pavičić. Zagreb. 397.

4. Društvene i političke promjene u Hrvatskoj

Politička liberalizacija u Hrvatskoj je vidljiva krajem 1980-ih godina, no promjene koje su nastale kao rezultat liberalizacija nije moguće sagledati izvan jugoslavenskog sustava. Naime, sve promjene koje su se dogodile bile su posljedica političkih odnosa unutar federacija kao odgovor na turbulentne procese koji su se tu odvijali. U procesu hrvatske demokratske preobrazbe razlikovale su se dvije faze: od 1989. ograničena liberalizacija političkog života, koje ja prerasla u cjelovitiju demokratizaciju tijekom procesa državnog osamostaljenja. Kada govorimo o prijelaznom razdoblju, valja obratiti pozornost na samoupravni socijalizam kao onaj sustav koji nestaje i kapitalizam kao sustav koji nastaje.[10]

Tranzicija Hrvatske se definira kroz tri procesa koja su se odvijala istovremeno: proces demokratizacije, uspostavu države i izbijanje rata. Pojmovno gledano, tranziciju možemo svesti na dva osnovna procesa, politički i ekonomski. Glavno obilježje političke tranzicije je provođenje procesa koji vode do uspostave demokracije. Najznačajnija godina za prijelazne procese u Hrvatskoj je upravo 1989. godina, prvenstveno zato što su te godine zadovoljeni svi uvjeti formalnog političkog preustroja. Prva podfaza je počela 14. kongresom SKJ, odnosno njegovim raspadom, koji je označio početak osamostaljivanja Hrvatske unutar jugoslavenske federacije. Ovaj proces se odnosi na samostalno vođenje politike republičkog vodstva bez utjecaja saveznih partijskih i državnih tijela. Ova podfaza je trajala sve do usvajanja deklaracije kojom je Republika Hrvatska proglašena samostalnom i suverenom 25. lipnja 1991. godine.

U tom razdoblju Hrvatska je bila najbliža Huntingtonovu modelu transformacije koji se temelji na odnosu reformatora i dogmatičara. Termin reformatora se u tom smislu odnosi na hrvatsku političku elitu koja se povremeno suprotstavljala represiji, pritisku i kontroli, međutim zbog straha od dogmatičara, onih koji su dominirali u vladajućem aparatu, posljedice reformskog djelovanja bile su vrlo ograničene.

[10] Kasapović, Mirjana. Demokratska tranzicija i političke institucije u Hrvatskoj. *Politička misao: časopis za politologiju*. 84 – 99. (https://hrcak.srce.hr/105918 14.07.2021.)

Druga podfaza se odnosi na događaje koji su uslijedili netom nakon završene prve podfaze a to su: rat, borba za međunarodno priznanje i daljnja transformacija političkog i gospodarskog sustava. Navedeni su se procesi odvijali istovremeno.[11]

Prva faza demokratizacije je trajala od siječnja do travnja 1990,, a odnosi se na tvorbu prvih demokratskih političkih institucija. Druga faza je trajala od smjene vlasti u svibnju 1990., do koje dolazi nakon drugog izbornog kruga, pa do prosinca 1990., kada je usvojen novi hrvatski ustav. Važnu je ulogu u samom procesu demokratizacije imala i institucionalna reforma kojom su se 1990. godine promijenjeni modeli izbornog sustava za parlament, dakle Sabor, tj. kombinirano uvođenje većinskog i razmjernog izbornog sustava. Isto je tako bitno uočiti kako se proces demokratizacije u Hrvatskoj odvijao paralelno s procesom stvaranja države, kao i ratom potaknutim okupacijom dijela hrvatskog teritorija od stane JNA i srpskih paravojnih postrojbi. Sva tri navedena procesa su u međuodnosu, odnosno procesom demokratizacije i gospodarskom tranzicijom ostvareni su svi uvjeti za stvaranje države, ali je ratna psihoza dovela u pitanje dovršenje tih projekata. Nesporno je, međutim, da je najbitnija za demokratizaciju u Hrvatskoj bila odluka SKH iz prosinca 1989. da se raspišu višestranački parlamentarni izbori.[12]

Promjene ekonomskog sustava podudarale su se s dolaskom premijera Ante Markovića na položaj predsjednika savezne vlade (SIV-a) krajem 1980-ih godina, dakle u poletnoj fazi političke demokratizacije zemlje. Ekonomska se tranzicija odvijala u nekoliko faza. Prva je faza započela tijekom 1989. godine. S obzirom na to da je situacija na saveznoj razini bivala sve napetijom, uz godišnju inflaciju od nekoliko stotina posto, do izražaja je dolazila nužnost podizanja efikasnosti sustava, uključujući razvoj poduzetništva, kao i jačanje privatnog sektora. Druga je faza uslijedila na prijelazu iz 1989. u 1990. godine, uoči višestranačkih izbora u Hrvatskoj. Tada je pozornost usmjeravana na ravnopravnost tipova vlasništva, odnosno na postupno ukidanje društvenog vlasništva u korist privatnoga. Treća se faza odnosila na razdoblje nakon dolaska nove vlasti, a

[11] Kasapović, Mirjana. 1996. Demokratska tranzicija i političke institucije u Hrvatskoj. *Politička misao: časopis za politologiju*. 84 – 99. (https://hrcak.srce.hr/105918 14.07.2021.)

[12] Maldini, Pero. 2005. Demokratizacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 2. 81-103. (https://hrcak.srce.hr/38289 14.07.2021.)

obilježena je raspravama o pretvorbi i privatizaciji te je trajala do uspostave političke kontrole HDZ-a, kada nova republička vlast počinje ignorirati niz mjera Markovićeve savezne vlade.[13]

4.2. Uvođenje višestranačja i izbori

Višestranački sustav i politički pluralizam istaknuo se kao jedan od temeljnih političkih zahtjeva na području Jugoslavije tijekom 1989. godine. Oporbene skupine i stranke počele su se u Hrvatskoj i Sloveniji osnivati još početkom te godine. Iste godine došlo je do reforme Saveza komunista Hrvatske u smjeru liberalizacije. U skladu s tim, na partijskim je forumima donesena odluku o legalizaciji stranaka koje su u međuvremenu osnovane, primjerice HSLS-a i HDZ-a, kao i odluka o dopuštanju provođenja višestranačkih izbora. Savez komunista Hrvatske u duhu novih, liberalnih trendova mijenja ime u Savez komunista Hrvatske - Stranka demokratskih promjena.[14] Do prvih izbora koji su se održali u travnju 1990 bilo je registrirano preko trideset stranaka.[15]

Prve višestranačke izbore raspisao je Anđelko Runjić, predsjednik Sabora, 1. veljače 1990. godine. Prema tada važećem Ustavu, struktura Sabora bila je trodomna. Izbori za Vijeće općina i Društveno-političko vijeće raspisani su za 22. travnja, dok su za 23. travnja zakazani izbori za Vijeće udruženog rada. Izborne jedinice za Društveno političko vijeće raspoređene su prema načelu ravnomjernog broja stanovništva, tako su velike općine bile podijeljene na veći broj izbornih jedinica, dok su dvije ili više manjih općina spojene u jednu izbornu jedinicu. Prema tom načelu organizirano je 80 izbornih jedinica. S druge strane, za Vijeće općine je temeljeno načelo bio teritorij, prema čemu je svaka općina bila jedna izborna jedinica. [16]

Izborni zakon koji je bio primijenjen 1990. godine izrađen je po uzoru na francuski model, u kojem je izborni sustav većinski. U prvom je krugu kandidat mogao biti izabran isključivo ako mu je pripalo više od polovice glasova u toj izbornoj jedinici, uz uvjet da je glasalo više od trećine upisanih birača. Ako svi navedeni uvjeti nisu bili ispunjeni, održavao se drugi krug izbora u kojem

[13] Birač, Dimitrije. 2021. Transformacija političkog pojma tranzicije u povijesnom lomu 1989./1991. u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju* 51. 103-128. (https://doi.org/10.5613/rzs.51.1.0331 14.07.2021.)

[14] Milanović, Toni. 2011. Kriza 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi. Rostra: časopis sudenata povijesti Sveučilišta u Zadru 4. 85-92. (https://hrcak.srce.hr/169546r 14.07.2021.)

[15] Hartmann, Florence. 2002. *Milošević – dijagonala luđaka*. Globus. Zagreb

[16] Klemenčić, Mladen. 1991. Izbori u Hrvatskoj 1990 – elektoralnogeografska analiza odabranih primjera. *Hrvatski geografski glasnik* 53. 95-108. (https://hrcak.srce.hr/71667 21.07.2021.)

nisu mogli sudjelovati kandidati za koje je glasalo manje od 5% upisanih birača. U drugom je krugu izabran zastupnik na temelju jednostavne većine, što znači da postotci u tom krugu nisu imali nikakvu ulogu.[17]

U predizbornoj su se kampanji posebno istaknule tri stranke: Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena i Koalicija narodnog sporazuma (KNS). Na čelu KNS-a su bili nezavisni kandidati Miko Tripalo i Savka Dabčević Kučar, nekadašnji vođe Hrvatskog proljeća, a stranke koje su činile koaliciju bile su HSLS, HKDS, SDSH i HDS. Tema koja se posebno istaknula prilikom vođenja predizborne kampanje odnosila se na položaj Hrvatske u Jugoslaviji, kao i na međunacionalne odnose. Predizborna je kampanja trajala od kraja ožujka do 20.travnja. Na izborima je sudjelovalo više od 30 stranaka, kao i nezavisni kandidati. Odaziv birača je bio izrazito visok te je tako u prvom krugu za Vijeće općina glasalo 84,9 posto upisanih birača, za Društveno-političko vijeće gotovo 85 posto, a za Vijeće udruženog rada 77 posto.[18]

Na prvim hrvatskim demokratskim izborima pobijedio je HDZ, koji je osvojio 42% glasova, što mu je osiguralo 205 mjesta u sva tri doma hrvatskog Sabora. SKH - SDP je osvojio 26% glasova te 107 zastupničkih mandata. Koaliciji narodnog sporazuma pripao je 21 mandat, dok je Srpska demokratska stranka osvojila pet mandata. Drugi je krug izbora održan je 6. svibnja, na kojem je HDZ potvrdio svoju pobjedu. [19]

Nova vlast je odmah nakon pobjede ukinula zvijezdu petokraku, simbol komunizma, vratila je povijesni hrvatski grb na službenu zastavu te je iz naziva republika ukinula naziv „socijalistička“. Započeo je i proces mijenjanja naziva ulica i institucija. S obzirom na to da su hrvatski komunisti priznali izborne rezultate, smjena vlasti izvršena je mirnim putem. Novi Sabor i nova izvršna vlast konstituirani su 30. svibnja 1990. godine. Za predsjednika Predsjedništva

[17] Isto.

[18] Pauković, Davor. 2008. Predizborna kampanja u Hrvatskoj 1990. u svjetlu hrvatskog i srpskog novinstva. *Časopis za suvremenu povijest* 40. 13-30. (https://hrcak.srce.hr/27102 09.08.2021.)

[19] Bilić, Ivan. 2005. Kronologija raspada SFRJ i stvaranje Republike Hrvatske do 15. siječnja 1992. *National security and the future* 6. 73-184. (https://hrcak.srce.hr/18568 14.07.2021.)

Republike Hrvatske izabran je dr. Franjo Tuđman, a prvim predsjednikom novog Sabora proglašen je Žarko Domljan.[20]

4.3. Samostalnost

Na sjednici 29. lipnja 1990. godine donesena je odluka o pristupanju raspravi o promjenama republičkog Ustava iz 1974. godine. Na istom sazivu je odlučeno kako naziv države treba biti Republika Hrvatska, a njezin temeljni pravni akt Ustav Republike Hrvatske. Donesene su i promjene vezane uz nacionalne simbole te je odlučeno kako će grb RH biti povijesni grb s 25 crvenih i bijelih polja, a zastava hrvatska trobojnica s grbom u sredini. Predložena je i promjena vezana za nazive državnih organa.

Dana 25. srpnja 1990. godine donesen je amandman na Ustav kojim su odstranjene sve ideološke oznake te je pridjev socijalistička u nazivu republike uklonjen. Odlučeno je da naziv predsjednika Predsjedništva zamijeni naziv predsjednik Republike, a termin ministri zamijenio je dotad upotrebljavan naziv republički sekretari. Na istom sazivu potvrđeni su novi grb i zastava. Na sjednici je također donesena odluka o donošenju Ustava Republike Hrvatske. Srpsko narodno vijeće (SNV) odbilo je donesene amandmane i nove simbole RH. Vijeće je donijelo i odluku o raspisivanju referenduma o autonomiji srpskog naroda na hrvatskom području. Zbog najave tog referenduma Vlada je naložila povlačenje oružja iz policijskih postaja s većinskim srpskim stanovništvom, što je rezultirao pobunom koja je kulminirala 17. kolovoza kada su zapriječene prometnice u Kninu. Protuakciju hrvatske policije je zaustavilo zrakoplovstvo JNA. Pobuna se ubrzo proširila i na ostatak sjeverne Dalmacije i Like.

Novi demokratski Ustav usvojen je 22. prosinca 1990. pa se zato kolokvijalno naziva i Božićni Ustav. U njemu je Hrvatska proglašena suverenom državom hrvatskog naroda i njenih državljana, a članak 11 navodi kako ostaje dio SFRJ dok Sabor ne odluči drugačije. No, pobune su se nastavljale i širile diljem Hrvatske, a svoj su vrhunac dostigle uspostavljanjem Srpske autonomne oblasti (SAO) Krajine, čije se središte nalazilo u Kninu. Konstituiranjem tijela vlasti Krajina je proglasila odvajanje od Hrvatske, a pridružuje joj se i Pakrac, koji je imao većinsko srpsko stanovništvo. Policijske snage prilikom pokušaja smirivanja situacije i stavljanja toga grada

[20] Valentić, Mirko. 2010. *Rat protiv Hrvatske: 1991.-1995.: velikosrpski projekti od ideje do realizacije*. Hrvatski Institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje. Slavonski Brod.

pod nadzor došle su u otvoreni sukob s JNA, koja se postavila između hrvatskih snaga i pobunjenika, čime je zapravo štitila srpske paravojne postrojbe. Do svibnja 1991. godine situacija je izmakla kontroli početkom srpske pobune u Slavoniji, prilikom koje su u Borovu selu iz zasjede ubijena dvanaestorica policajaca. Hrvatska je počela pripreme za rat te se iste godine počinje formirati i Zbor narodne garde (ZNG) - jezgru buduće hrvatske vojske.[21]

Prvi korak prema hrvatskoj samostalnosti dogodio se u svibnju 1991. godine, kada je održan referendum o suverenosti i samostalnosti. Jugoslavija je u gospodarskom smislu prestala postojati u drugoj polovici 1991. godine, kada su republike slomile jugoslavensko tržište, jedinstvo novčanog i deviznog sustava te time spriječile kontinuiran platni protok. Gospodarski krah je rezultirao i odlukom beogradskih vlasti kojom je imovina slovenskih i hrvatskih poduzeća proglašena imovinom Srbije, a na uvoz robe iz zapadnih republika uvedena je carina. Na temelju uspješno provedenog referenduma Sabor Republike Hrvatske je 25. lipnja 1991. donio Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske.[22]

Hrvatski je sabor 8. listopada 1991. godine jednoglasno donio i Odluku o raskidu svih državnopravnih veza Republike Hrvatske s ostalim republikama i pokrajinama SFRJ. Na istoj sjednici Hrvatski sabor je proglasio oružanu agresiju Srbije i JNA na Republiku Hrvatsku te je predsjednik Franjo Tuđman uputio poziv svim zemljama, a osobito članicama Europske zajednice, da uspostave diplomatske odnose s Republikom Hrvatskom.[23]

[21] Goldstein, Ivo. 2011. *Povijest Hrvatske 1945-2011*. EPH Media d.o.o. Zagreb

[22] Milanović, Toni. 2011. Kriza 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi. *Rostra: časopis sudenata povijesti Sveučilišta u Zadru* 4. 85-92. (https://hrcak.srce.hr/169546r 14.07.2021.)

[23]https://www.sabor.hr/hr/deklaracija-o-proglasenju-suverene-i-samostalne-republike-hrvatske-25-lipnja-1991 (13.7.2021.)

5. *Varaždinske vijesti*

Varaždinske vijesti počinju izlaziti 19. svibnja 1945. godine kao jedan od prvih lokalnih listova u poslijeratnoj Hrvatskoj. Godinu dana nakon osnivanja došlo je do prekida izlaženja, no list je već 1947. nastavio s izlaženjem. Kao uredništvo lista u prvom broju se navodi Propagandni odjel Okružnog odbora. Dana 30. lipnja iste godine naziv *Vijesti* je promijenjen u *Varaždinske vijesti* i pod tim nazivom izlazi sve do danas.

U analiziranom razdoblju događaju se promjene vezane uz položaj *Varaždinskih vijesti* te je u tekstu objavljenom 29. ožujka 1990. godine navedeno kako je na sjednici 23. ožujka te godine doneseno rješenje kojim su osnivačka prava nad *Varaždinskim vijestima* i Radio stanicom Varaždin dodijeljena Vijeću udruženog rada Skupštine općine Varaždin. Ova odluka je donesena zato što je dosadašnji vlasnik ovih medija Općinska konferencija SSRN transformirana u političku stranku, odnosno Savez socijalista, a u objavi je navedeno kako javna glasila žele zadržati svoju nezavisnu poziciju. U istom je tekstu objavljeno i da je cijena lista zbog ekonomske nestabilnosti porasla, ali i da se većina tjednih lokalnih listova odlučila na takav potez. Urednik Slavko Labaš je povodom 45. godišnjice izlaženja istaknuo kako se radi o listu koji je najnakladniji lokalni tjednik u SR Hrvatskoj, čija naklada iznosi više od 16 tisuća primjeraka, dok je broj pretplatnika oko 11.000. U istom broju je izjavio kako se radi o listu koji nastoji biti komunikator između građana, posebice u vremenima sve većeg otuđenja.[24]

Naklada *Varaždinskih vijesti* je 1990. godine iznosila između 16 i 17 tisuća primjeraka. List je za petnaestak varaždinskih poduzeća pružao usluge dvotjednog ili mjesečnog internog informiranja. Poduzeća koja su koristila te usluge bile su Zagorje, Ljevaonica i tvornica armatura, PZC, Cesta, Varaždinka PTT, Varkom, VIKO, Privredna komora, Zadružni kombinat Novi Marof, Coning, Vartilen, Hotelsko turističko poduzeće, Autobusni promet, Centar 8. maj. i Koka. Od posebnih priloga list je izdavao prilog za mlade *Odraz* te povremeni prilog *Sportske informacije*, dok je *SIZ tribina* izlazila jednom mjesečno. Za vrijeme izbora izlazio je specijalni prilog *Izbori 90*. *Varaždinske vijesti* su tiskane u nekoliko tiskara: NIŠRO Varaždin, Zrinski Čakovec, Vjesnik Zagreb, Večer Maribor, a od 1990. u tiskari Vjesnika u Zagrebu.[25]

[24] Jeremič, Anica. (1990). Skupština općine osnivač Varaždinskih vijesti. *Varaždinske vijesti,* 29.ožujka 1990. str.1.

[25] Lesinger, T. (1990). Varaždinske vijesti u brojkama. *Varaždinske vijesti*, 17. svibnja 1990. str 9

5.1. Rezultati analize *Varaždinske vijesti*

Prvi je analizirani mjesec veljača 1990. te je u tom razdoblju u *Varaždinskim vijestima* ukupno objavljeno 177 tekstova. Kao što prikazuje Grafikon 5.1.1., najveći postotak tekstova objavljenih u veljači iz kategorije je gospodarstvo, na koju se odnosi 28 posto tekstova. Najmanje zastupljene kategorije su poljoprivreda i turizam pa se na to područje odnosi samo tri posto tekstova. Kategorija politika je u veljači druga najzastupljenija tema te se ukupno 20 posto tekstova odnosi na to područje. Međutim, kategorija izbori koja je usmjerena isključivo na tekstove čija su to glavna tema među najmanje je zastupljenim kategorijama tog mjeseca. Na nju se odnosi šest posto tekstova.

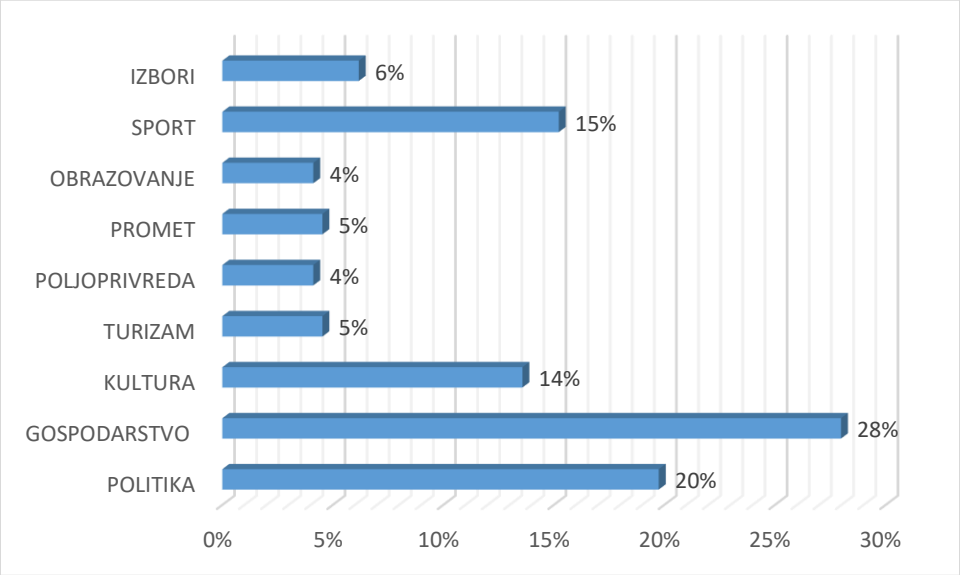

Grafikon 5.1.1. Tematski okvir tekstova u veljači 1990. godine u listu Varaždinske vijesti

Nakon analize cijelog mjeseca uslijedila je analiza prema broju u kojem su tekstovi izlazili. Prvi analizirani broj je 4. koji je izašao 1. veljače 1990. godine. Kao što prikazuje grafikon 5.2.2., u tom je broju najviše tekstova iz područja gospodarstva, dok se najmanji broj tekstova odnosi na obrazovanje. Čak 28 posto tekstova je iz područja politike te se tri posto tekstova odnosilo na izbore. Valja napomenuti kako su upravo na datum izlaženja tog broja raspisani izbori pa se tekstovi odnose na najavu izbora, ankete i uvođenje pluralizma.

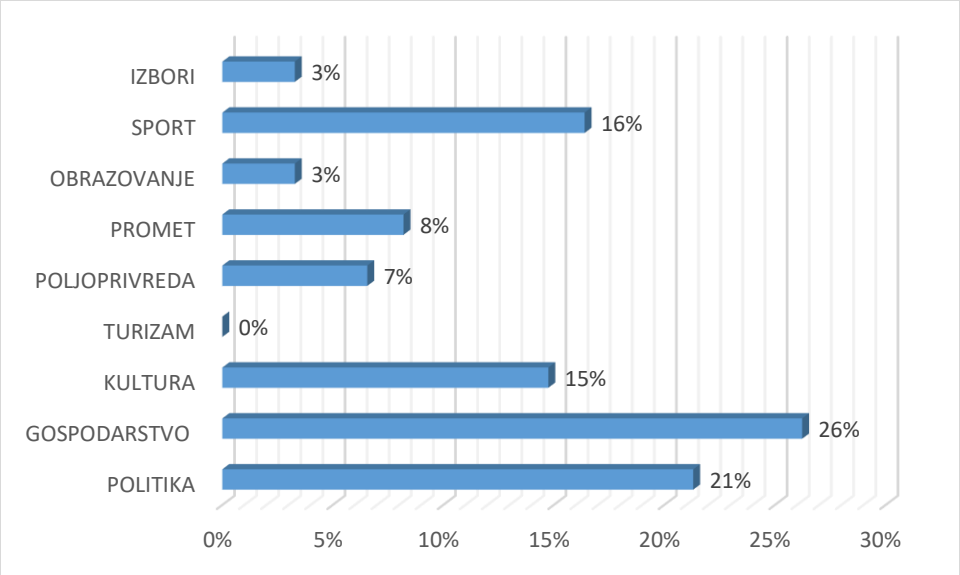

Grafikon 5.1.2. Tematski okvir tekstova u četvrtom broju u listu Varaždinske vijesti

Broj 5 izašao je 8. veljače 1990. godine i u njemu je ukupno objavljeno 59 tekstova. Kao što prikazuje grafikon 5.1.3., najzastupljenija kategorija u tom mjesecu je gospodarstvo (27 posto), dok je najmanje tekstova iz turizma (tri posto). Izjednačene su kategorije kultura i sport, na koju se odnosi 14 posto tekstova, dok se na kategoriju politika odnosi 17 posto tekstova. Iz kategorije izbori je u tom mjesecu objavljeno osam posto naslova.

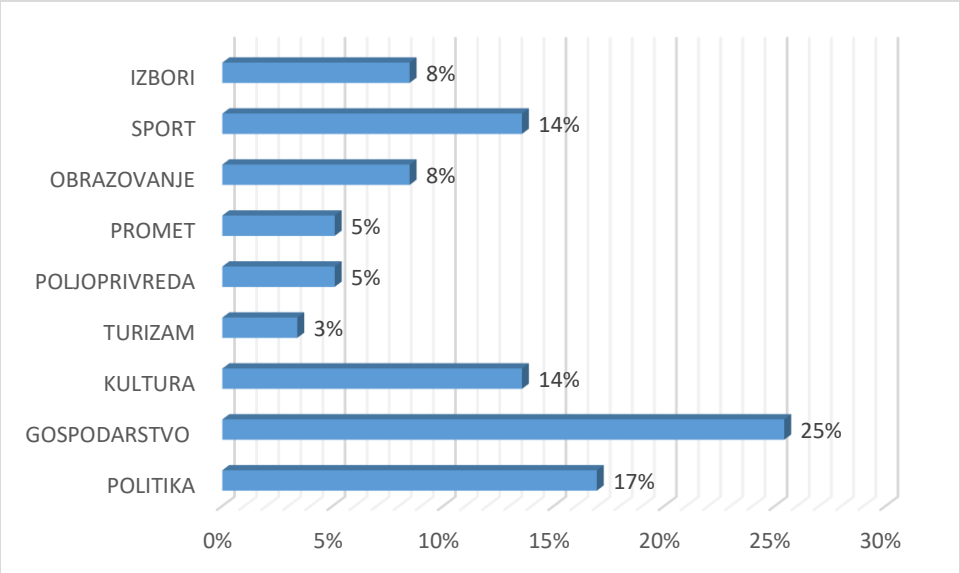

Grafikon 5.1.3. Tematski okvir tekstova u petom broju u listu Varaždinske vijesti

Grafikon 5.1.4. prikazuje rezultate analize šestog broja. Rezultati analize su pokazali kako je i dalje najzastupljenija kategorija gospodarstvo, koja u tom broju iznosi 30 posto tekstova. Zanimljivo je i kako je u tom broju veliki broj tekstova objavljen iz kategorije sport (26 posto), dok je kategorija politika iznosila 14 posto. Najmanje zastupljene kategorije i dalje ostaju iste, a odnose se na turizam, promet, poljoprivredu i obrazovanje. Također, kategorija izbori se i dalje nalazi među manje zastupljenim temama (pet posto).

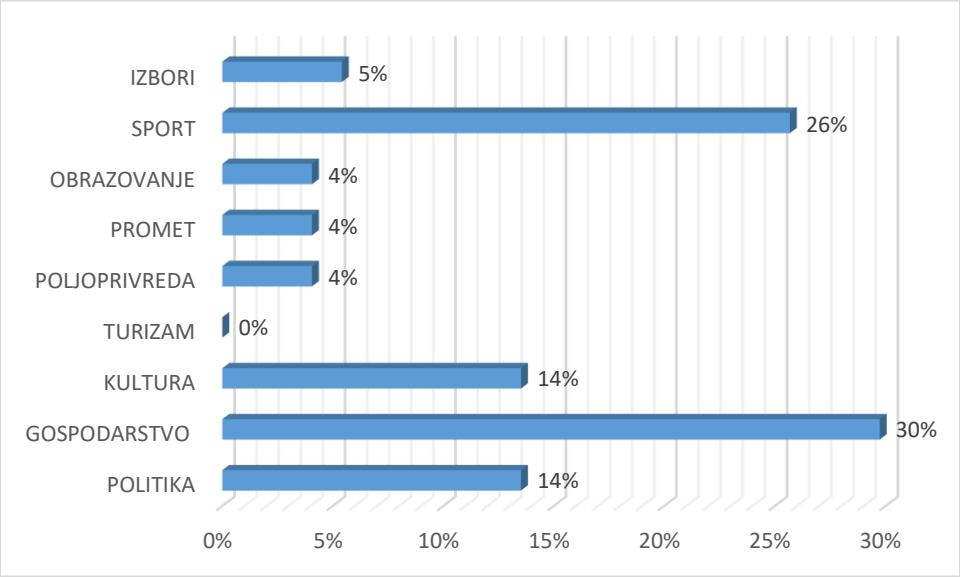

Grafikon 5.1.4. Tematski okvir tekstova u šestom broju u listu Varaždinske vijesti

Iz grafikona Grafikon 5.1.5. možemo iščitati kako je u sedmom broju, posljednjem u veljači došlo do promjena vezanih za kategorije te u tom broju politika najzastupljenija tema na koju se odnosi 34 posto, dakle trećina lista, a izniman rast bilježi i kategorija turizam, koja je u prijašnjem brojevima bila jedna od manje zastupljenih kategorija. Zanimljivo je kako je jedna od najzastupljenijih kategorija prošlog broja, koja se odnosi na sport, u tom broju među najmanje zastupljenima, dok je kategorija gospodarstvo i dalje među najzastupljenijim kategorijama. Iako je politika najzastupljenija kategorija u tom broju, na kategoriju izbori se odnosi tek devet posto

tekstova. No, valja napomenuti kako su u veljači 1990. izbori raspisani, a sama izborna kampanja započela je u ožujku.

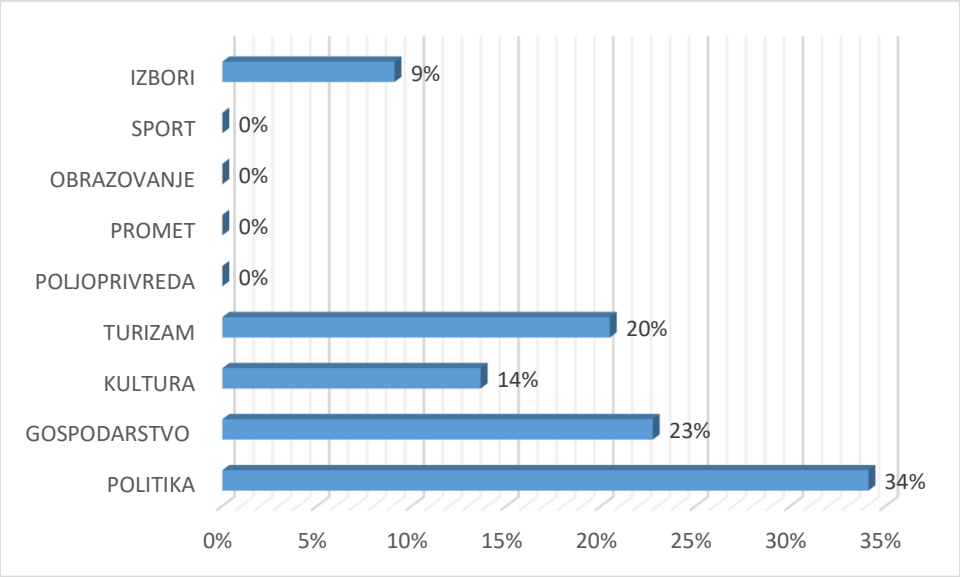

Grafikon 5.1.5. Tematski okvir tekstova u sedmom broju u listu Varaždinske vijesti

Grafikon 5.1.6 prikazuje kategorije koje se odnose na izbore. Iz njih je vidljivo da su prilikom pisanja o izborima tekstovi u najvećoj mjeri odnose na općenite informacije o izborima te najave ili izvješća s održanih skupova i tribina. Također, u analiziranom periodu osam posto tekstova se odnosio na stranke koje su objavile osnivanje svojih ogranaka na varaždinskom području te se isti postotak odnosio i na transformaciju već postojećih stranaka. Također,

zanimljivo je da je u tom analiziranom razdoblju objavljeno osam posto tekstova koji se odnose na političke programe pojedinih stranaka.

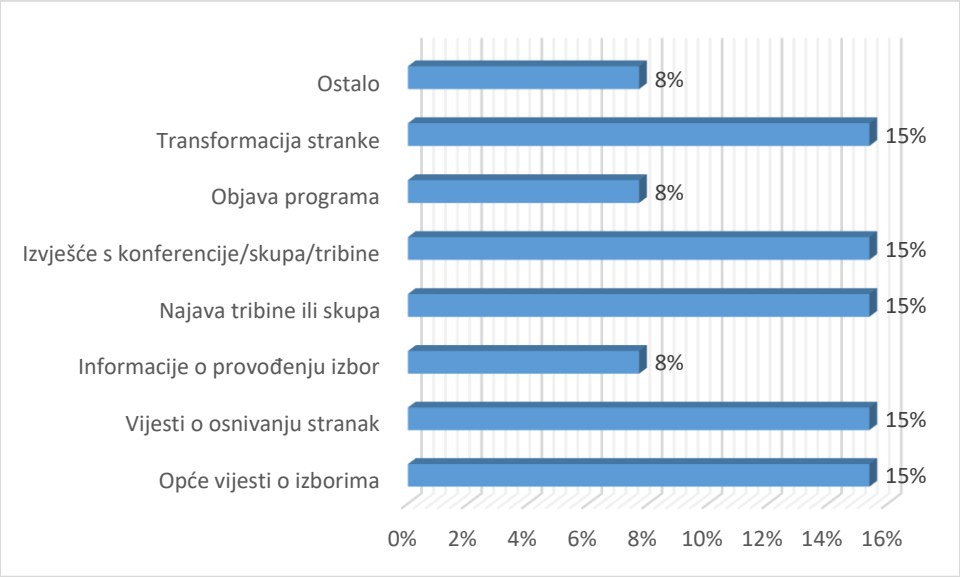

Grafikon 5.1.6. Tematski okvir tekstova o izborima u veljači 1990. godine u listu Varaždinske vijesti

U ožujku je objavljeno pet brojeva *Varaždinskih vijesti,* stoga je i ukupan broj objavljenih naslova znatno veći od prethodnog mjeseca - 322 tekstova. Najveći broj tekstova se odnosio na naslove iz politike (24 posto), dok se na kategoriju izbori odnosi 16 posto tekstova, što je izniman rast u odnosu na prošli mjesec u kojem se na ovu kategoriju odnosilo tek sedam posto tekstova.

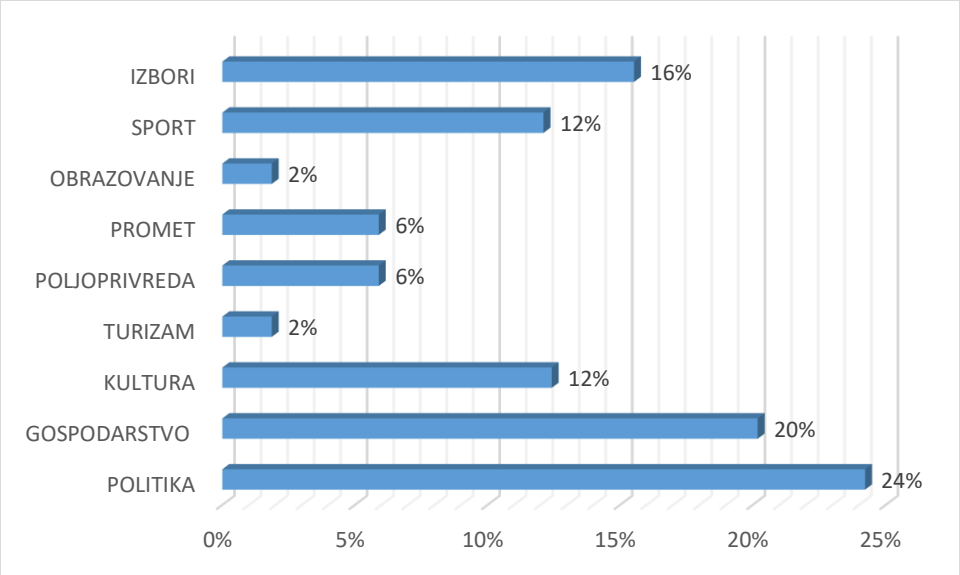

Grafikon 5.1.7. Tematski okvir tekstova u ožujku 1990. godine u listu Varaždinske vijesti

U prvom izdanju ožujka, dakle 8. broju, najzastupljenije područje se odnosilo na teme vezane uz gospodarstvo (24 posto), dok je politika druga najzastupljenija kategorija tog broja (19 posto). Od svih izdanja tog mjeseca upravo je u tom najmanji broj tekstova koji se odnosi na predstojeće izbore (devet posto). U 9. su broju naslovi koji se odnose na politiku, kao i broj tekstova koji se odnose na izbore, znatno porasli, a ujedno su i najveći u tom mjesecu. Političkih naslova je bilo 35 posto, dok je naslova koji su se odnosili izravno na izbore bilo 15 posto od sveukupno 75 objavljenih tekstova. U 10. broju, od ukupno 51 objavljenog naslova njih 24 posto se odnosio na politiku te je u tom mjesecu politika i dalje bila najzastupljenija kategorija. Valja napomenuti i kako je u tom izdanju od svih analiziranih tog mjeseca objavljen najmanji broj tekstova. Postotak naslova koji se odnosi na izbore je 16 posto. U 11. broju najveći broj tekstova je objavljen iz gospodarskog područja (28 posto), dok postotak naslova koji se odnose na politiku iznosi 18 posto. Na temelju ovih rezultata možemo zaključiti kako se kategorije odnosno tematska područja iz broja u broj mijenjaju te je nakon dva broja ponovno gospodarstvo najzastupljenija tema. No, jedina kategorija koja je još podložna većim izmjenama je politika, dok su kategorije poput obrazovanja, i turizma među slabije zastupljenima i nisu podložne većim promjenama. U posljednjem izdanju tog mjeseca, broju 12, pozornost je ponovno u najvećoj mjeri bila posvećena politici te postotak naslova iz te kategorije iznosi 23 posto. Međutim, i dalje su visoko zastupljene teme iz gospodarstva - 19 posto od ukupno objavljenih 69 tekstova. Postotak koji se odnosi na

kategoriju izbori iznosi 17 posto. Grafikoni u nastavku prikazuju najzastupljenija tematska područja raspoređena po brojevima. Grafikoni su rađeni po brojevima te se svaki grafikon odnosi na jedan analizirani broj koji je izašao u ožujku.

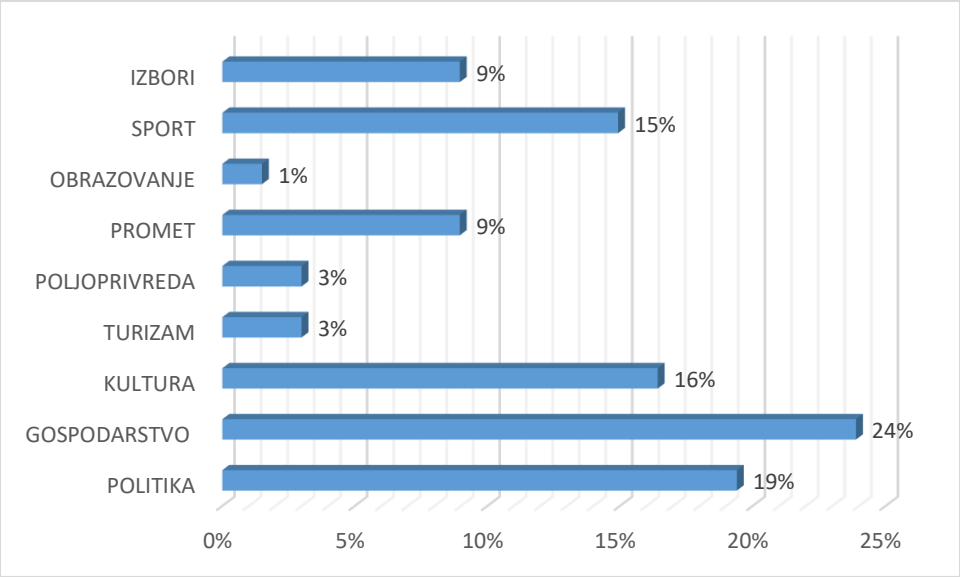

Grafikon 5.1.8. Tematski okvir tekstova u osmom broju u listu Varaždinske vijesti

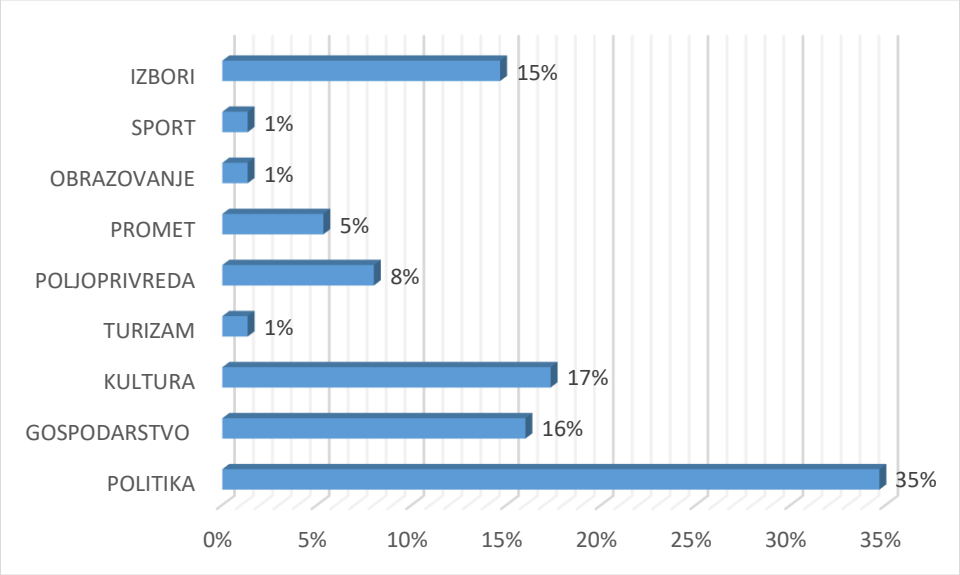

Grafikon 5.1.9. Tematski okvir tekstova u devetom broju u listu Varaždinske vijesti

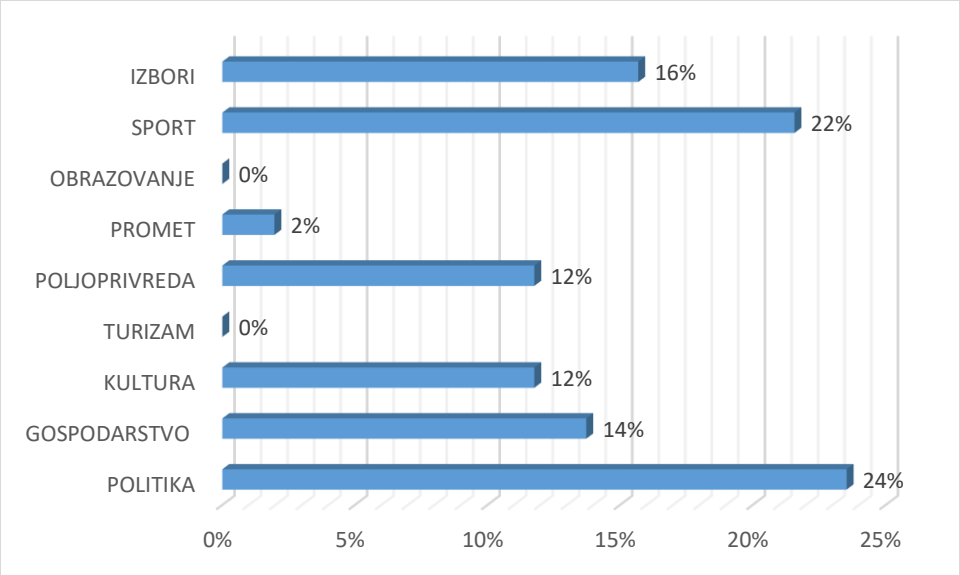

Grafikon 5.1.10. Tematski okvir tekstova u desetom broju u listu Varaždinske vijesti

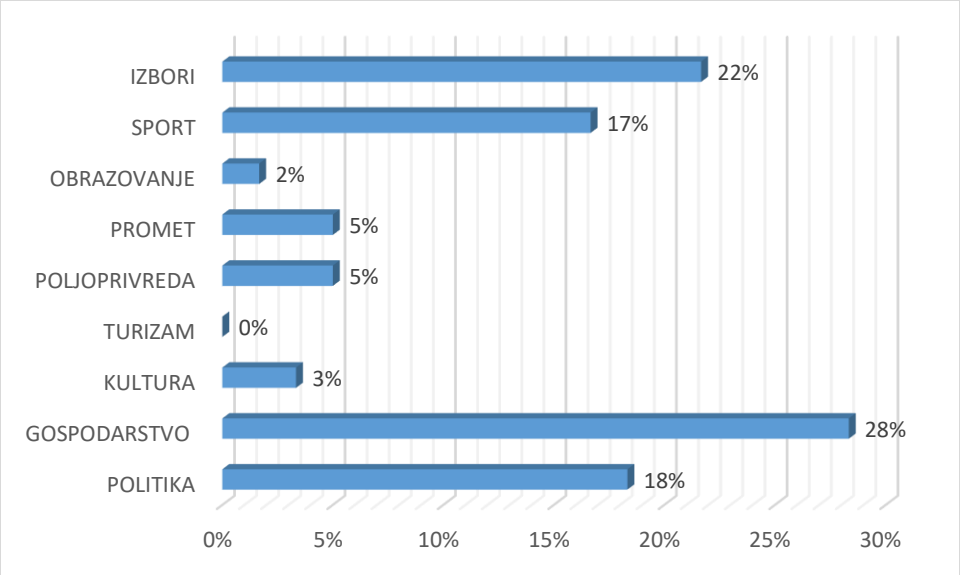

Grafikon 5.1.11. Tematski okvir tekstova u jedanaestom broju u listu Varaždinske vijesti

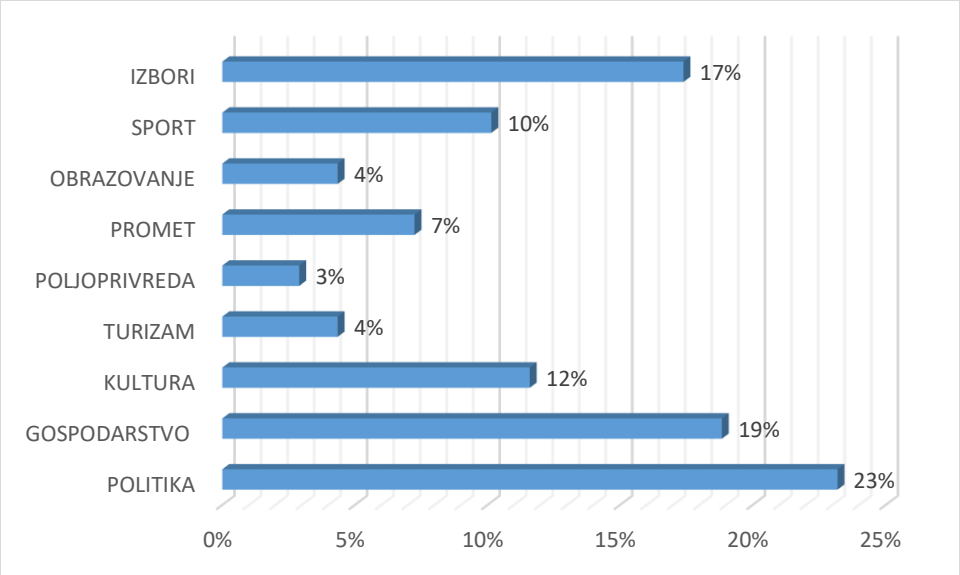

Grafikon 5.1.12. Tematski okvir tekstova u dvanaestom broju u listu Varaždinske vijesti

Kao što prikazuje grafikon 12, najzastupljenija kategorija koja se odnosi na izbore je objava stranačkih programa (28 posto), dok je najmanje zastupljena kategorija transformacija stranke. Zanimljivo je kako je kategorija koja se odnosi na izvješća s konferencija ili skupova među slabije zastupljenima, što pomalo iznenađuje s obzirom na to da je upravo ožujak mjesec u kojem su

stranke aktivno vodile svoje predizborne kampanje. Osim objave programa, visoko je zastupljena kategorija koja se odnosi na opće informacije o izborima.

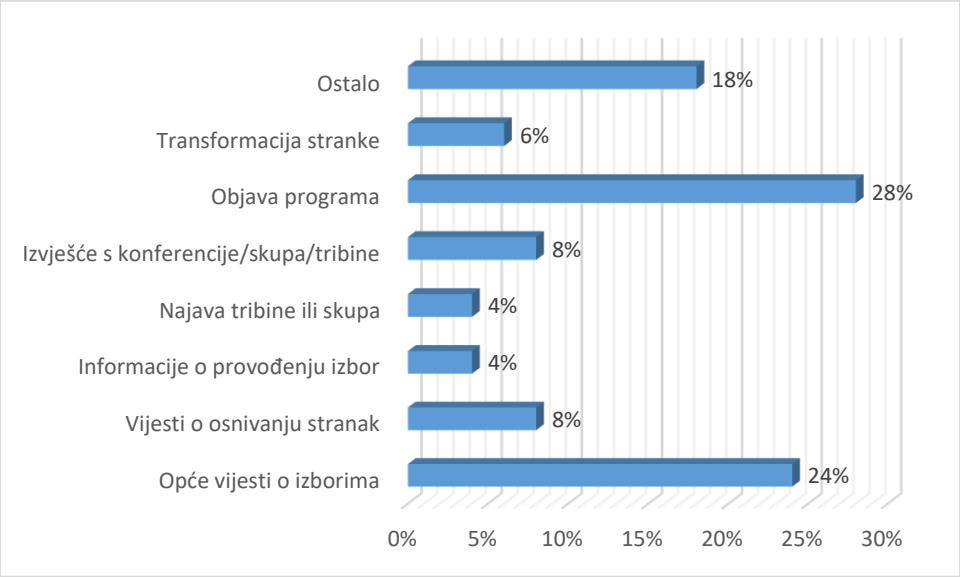

Grafikon 5.1.13. Tematski okvir tekstova o izborima u ožujku 1990. godine u listu Varaždinske vijesti.

Broj svih objavljenih tekstova u travnju je 223, od čega se 20 posto njih odnosi na kategoriju politika, 21 posto na gospodarstvo te 13 posto na kulturu. Kategorija izbori u tom mjesecu bilježi veliki porast te se na nju odnosi 22 posto tekstova, što je najveći broj objavljenih tekstova iz te kategorije u analiziranom razdoblju, a ujedno se i najveći broj tekstova u travnju odnosio upravo na teme vezane uz izbore. Ovakav rezultat je očekivan s obzirom na to da je u travnju izašao poseban prilog koji je posvećen upravo izborima. U travnju se najmanje pisalo o turizmu, poljoprivredi, prometu i sportu. Valja napomenuti kako je kategorija politika već drugi mjesec zaredom najzastupljenija kategorija.

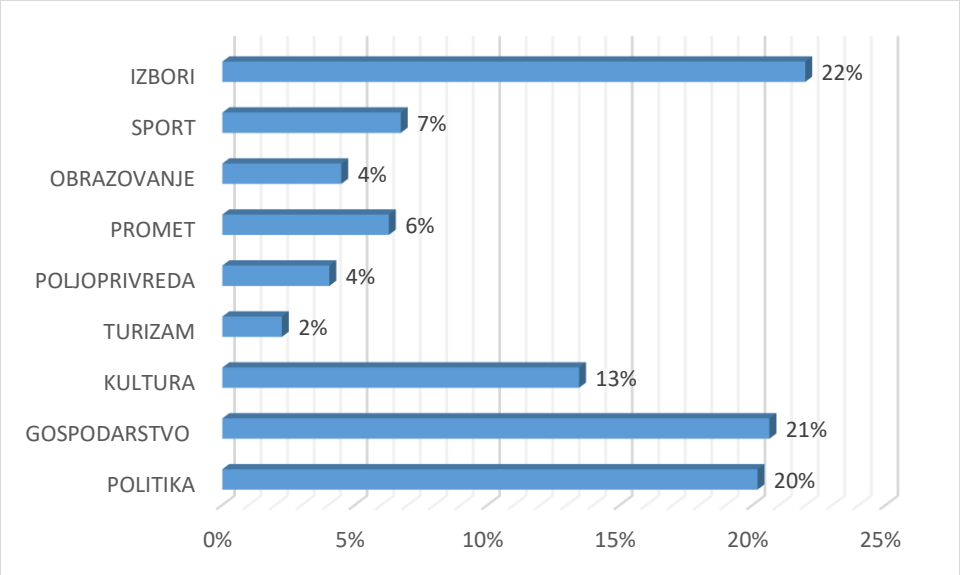

Grafikon 5.1.14. Tematski okvir tekstova u travnju 1990. godine u listu Varaždinske vijesti

Rezultati provedene analize su ukazali kako je upravo u tom mjesecu broj tekstova o izborima u velikom porastu, i to u 14. broju, u kojem se 28 posto tekstova odnosilo upravo na ovu kategoriju, za razliku od prethodnog, 13. broja, u kojem se na ovu kategoriju odnosilo 13 posto tekstova. Uzlazni trend te kategorije nije nastavljen te je u posljednjem, 15. broju, ova kategorija iznosila 22 posto. Unatoč tome, upravo na kategoriju izbori se u posljednja dva analizirana broja odnosi najveći broj tekstova. S druge strane broj tekstova koji se odnose na kategoriju gospodarstvo bilježi smanjenje tekstova te je tako postotak tekstova koji se odnosi na ovu kategoriju 32 posto što ju čini u tom broju najzastupljenijom kategorijom, dok je već u idućem broju postotak tekstova iz te kategorije pao na 15 posto. Valja primijetiti kako je zbog tekstova koji se odnose isključivo na izbore zabilježeno značajno smanjenje u svim ostalim kategorijama, osobito gospodarstvu. Također valja napomenuti kako je u analiziranom razdoblju kategorija kultura jedna od najnestabilnijih kategorija te se postotci koji se odnose na ovu kategoriju drastično rastu ili padaju. Tako je postotak tekstova u 13. broju iz te kategorije iznosio 14 posto, dok je već u idućem pao na pet posto, nakon čega je u idućem broju zabilježen veliki rast te je postotak objavljenih tekstova iznosio 22 posto. Obrazovanje i promet su i dalje među slabije zastupljenim kategorijama, dok je s kategorijom sport zabilježena slična situacija kao i s kategorijom kultura. Naime, na ovu kategoriju se u 13. broju odnosilo tek dva posto tekstova, dok je već u idućem broju taj postotak skočio na 15 posto. Uzlazni trend se u toj kategoriju nije nastavio te je u 15. broju pao

na samo jedan posto. Grafovi koji slijede prikazuju rezultate analize tekstova raspoređenih prema kategorijama. Svaki graf prikazuje jedan analizirani broj.

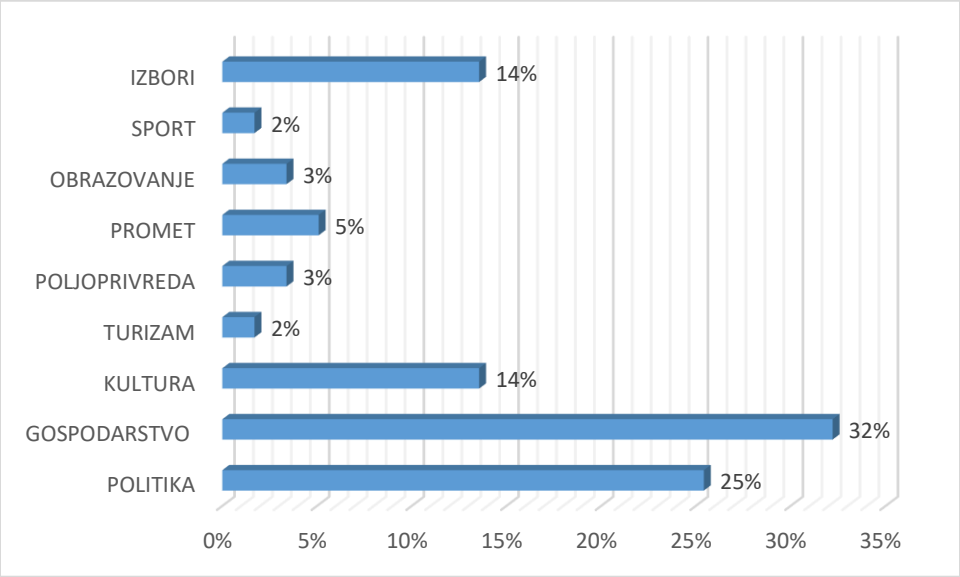

Grafikon 5.1.15. Tematski okvir tekstova u trinaestom broju u listu Varaždinske vijesti

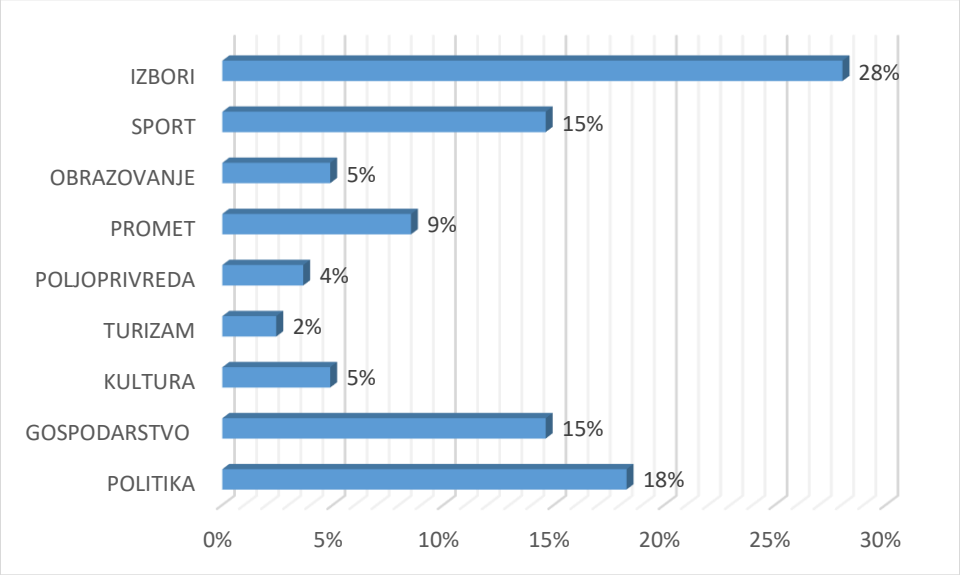

Grafikon 5.1.16. Tematski okvir tekstova u četrnaestom broju u listu Varaždinske vijesti

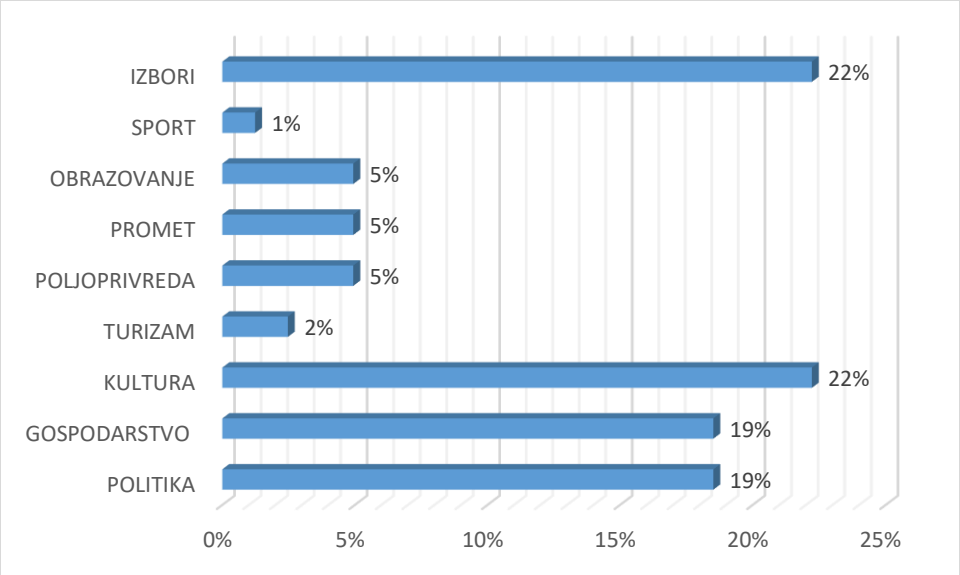

Grafikon 5.1.17. Tematski okvir tekstova u petnaestom broju u listu Varaždinske vijesti

Prema grafikonu 14 vidljivo je kako se najveći broj vijesti o izborima odnosi na opće vijesti (41 posto), dok je u iznimnom porastu kategorija koja se odnosi na izvješća s konferencija, skupova ili tribuna, iz čega možemo zaključiti da je upravo to mjesec u kojem su se kampanje i sve ostale predizborne aktivnosti vodile najaktivnije. Kategorija ostalo koja je prošli mjesec bila među

zastupljenijima, taj je mjesec bilježila veliki pad te se iz te kategoriju objavljeno tek tri posto tekstova.

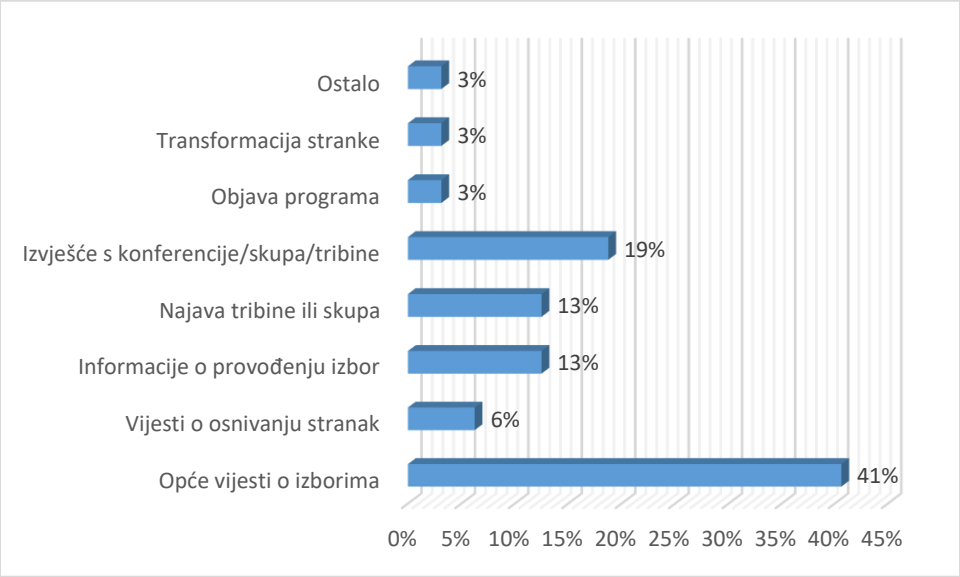

Grafikon 5.1.18. Tematski okvir tekstova o izborima u travnju 1990. godine u listu Varaždinske vijesti

6. *Glas Podravine*

Glas Podravine počinje izlaziti 1950. godine te su jedan od najdugovječnijih listova u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Tijekom povijesti svog izlaženje ime tjednika se mijenjalo nekoliko puta. *Koprivnički tjednik* je naslov pod kojim je izlazio u razdoblju 1954.-1955. godine, nakon čega se ponovno vraća prvotni naziv *Glas Podravine*. Ime je ponovno promijenjeno 1993. godine te od tada izlazi kao *Glas Podravine i Prigorja* do 2006. godine, kada mu se ponovno vraća njegov prvotni naziv – *Glas Podravine*. Desetljeće kasnije opet je vraćen naziv *Glas Podravine i Prigorja.* Uz *Glas Podravine* su izlazili i humoristično satirički prilozi: *Koprivnički Kerempuh, Rešeto* i *Koprivnice* te književni prilog *Ruke*.[26]

U analiziranom je razdoblju objavljen tekst u kojem su istaknuti svi problemi u kojima se nalazi *Glas Podravine*. Navedeni je tekst tiskan 16. veljače 1990. godine, u broju 6, te je u njemu objavljen zaključak sa sjednice Izvršnog vijeća općine Koprivnica. U izvješću je navedeno da se uređivačka koncepcija maksimalno poštuje jer na to ukazuje kvaliteta tekstova koji uključuju i složenije novinske izričaje, kao i širenje vanjskih suradnika, a i širenje informativnog prostora na susjedne općine. Osim zaključka sa sjednice objavljeno je i kako se list već neko vrijeme nalazi u poteškoćama koje se prvenstveno odnose na grafičke usluge koje su sve skuplje pa list ima velikih problema s namirivanjem tih usluga zbog nedovoljne financijske potpore osnivača. Upravo zbog te situacije u samom je tekstu istaknuto kako se nameće opravdano pitanje na koji način shvatiti podršku Izvršnog vijeća na prijedlog o širenju djelatnosti i na susjedne općine Đurđevac i Križevci, s obzirom na nedostatna materijalna sredstva. U istom tekstu je iskazana i određena zabrinutost oko načina transformiranja *Glasa Podravine* u neutralno glasilo prvenstveno zbog uvođenja višestranačja.

Poteškoće s tiskarskim uslugama *Glasa Podravine* su nastavljene te je na naslovnoj stranici lista 9. ožujka 1990. u 9. broju objavljeno da su tiskarske usluge porasle za čak 85 posto te se žestoko kritiziraju reforme Ante Markovića zbog obrazloženja uzroka dizanja cijena. Naime, u obrazloženju piše da su navedena povećanja cijena provedena s ciljem njihova usklađivanja na

[26] Anić, B. 2009. Koprivničke novine u Zavičajnoj zbirci Muzeja grada Koprivnice (I.). *Podravski zbornik* 35. 393-401. (https://hrcak.srce.hr/228021 15.07.2021.)

tržištu. Također, kritiziraju se i sami uvjeti rada u tiskari, naglašavajući kako je tiskarska tehnologija zastarjela.

Prilikom analize je uočeno i kako je 16. ožujka 1990. godine u 10. broju podnaslov u glavi lista u kojoj je pisalo *"glasilo Socijalističkog saveza radnog naroda općine Koprivnica*" zamijenjena neutralnom napomenom o toj izdavačkoj kući: *„novinsko izdavačka djelatnost"*.[27]

6.1. Rezultati analize *Glas Podravine*

U veljači su izašla četiri broja *Glasa Podravine* s ukupno 163 objavljena teksta. Najveći broj tekstova bio je iz područja gospodarstva i politike, dok je tekstova kojima su izbori bili tema bilo šest posto.

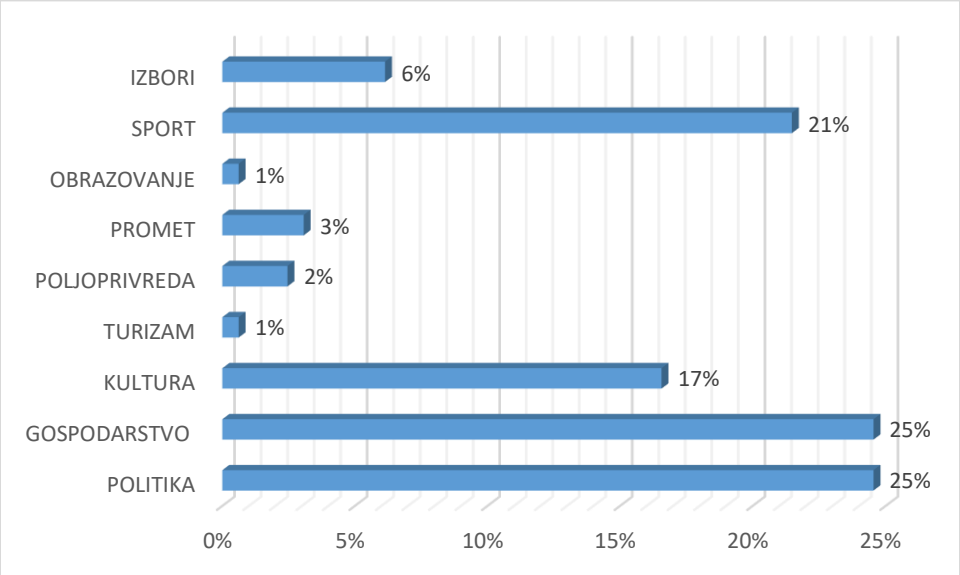

Grafikon 6.1.1. Tematski okvir tekstova u veljači 1990. godine u listu Glas Podravine

U 4. broju su objavljena sveukupno 43 teksta. Najviše njih bilo je iz sporta i gospodarstva (28 posto), dok je 26 posto tekstova bilo iz kategorije politika. Objavljeno je pet posto tekstova iz kategorije izbori, a isti postotak se odnosi i na kategoriju kultura. Najmanji broj tekstova je objavljen iz područja obrazovanja, prometa, poljoprivrede i turizma.

Broj tekstova u 5. je broju bio jednak onome iz prethodnog, ukupno 43. Od toga je najveći broj tekstova bio iz područja gospodarstava, 33 posto, dok je jednak broj tekstova bio iz područja

[27] http://library.foi.hr/glas/godista.aspx?godina=1990&broj=&stranica= (15.07.2021)

politike i sporta, po 23 posto. Jednako kao i u prošlom izdanju, tekstova o izborima je bilo pet posto.

Broj 6 imao je ukupno 37 tekstova, što je manji pad u odnosu na izdanja iz prethodnih brojeva. Gospodarstvo, jedna od najzastupljenijih kategorija u tom broju iznosila je 14 posto, dok je najzastupljenija kategorija politika (30 posto). Zanimljivo je kako kategorija kultura koja je u četvrtom broju iznosila pet posto, bilježi porast te je iz te kategorije objavljeno 19 posto tekstova. S druge strane, kategorija izbori bilježi jedva primjetan porast te je iz te kategorije objavljeno osam posto tekstova.

U broju 7 sveukupan broj objavljenih tekstova je 40, slično kao i u ranijim izdanjima. U tom broju najviše je tekstova bilo iz kategorije kultura, koja već treći broj zaredom bilježi rast, te je 28 posto objavljenih tekstova upravo iz te kategorije. Kategorije politika i gospodarstvo su gotovo izjednačene pa se na politiku odnosi 20 posto tekstova, dok se na tekstove iz gospodarstva odnosi 23 posto. Kategorija izbori je i dalje među slabije zastupljenim kategorijama te iznosi osam posto. Grafovi koji slijede odnose se na zastupljenost pojedinih kategorija. Svaki grafički prikaz se odnosi na jedan analizirani broj.

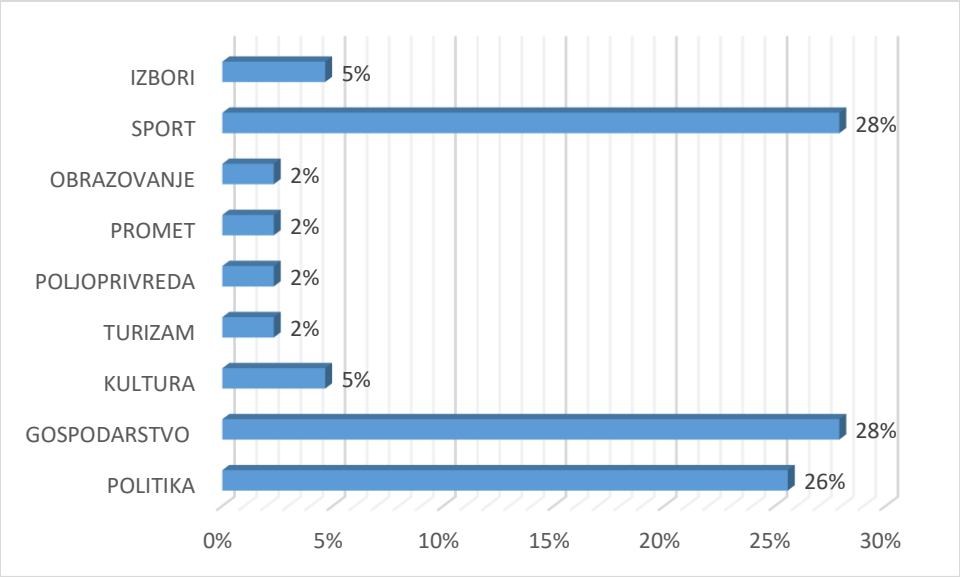

Grafikon 6.1.2. Tematski okvir tekstova u četvrtom broju u listu Glas Podravine

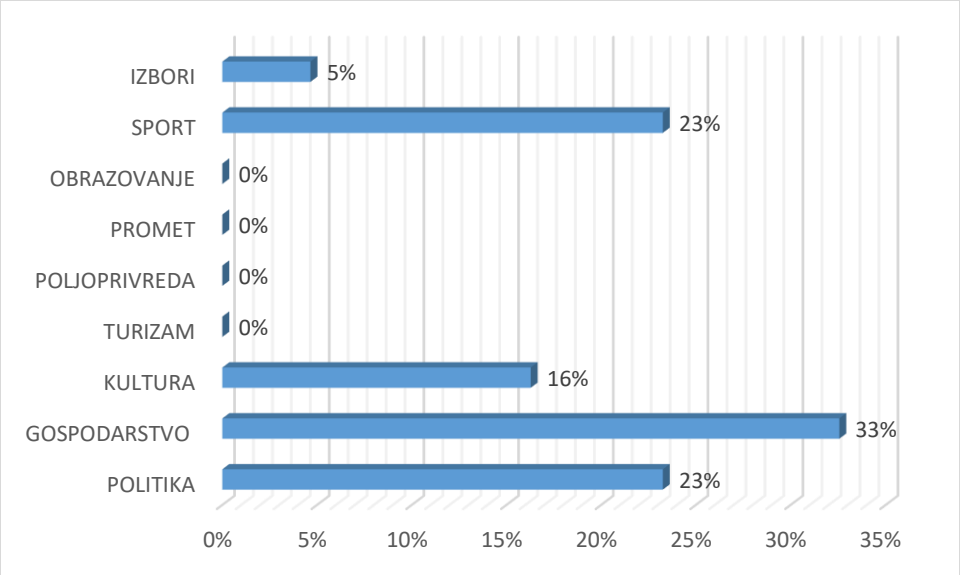

Grafikon 6.1.3. Tematski okvir tekstova u petom broju u listu Glas Podravine

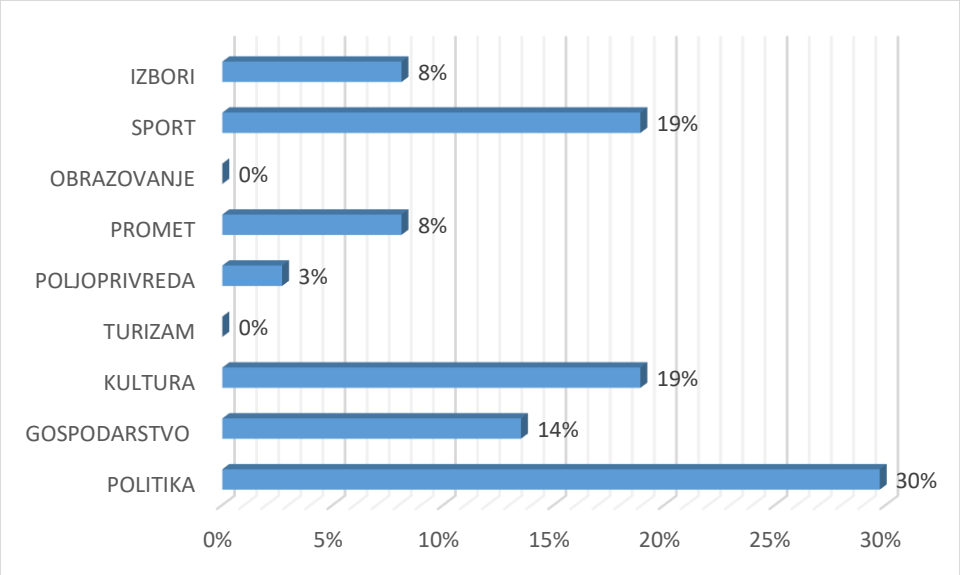

Grafikon 6.1.4. Tematski okvir tekstova u šestom broju u listu Glas Podravine

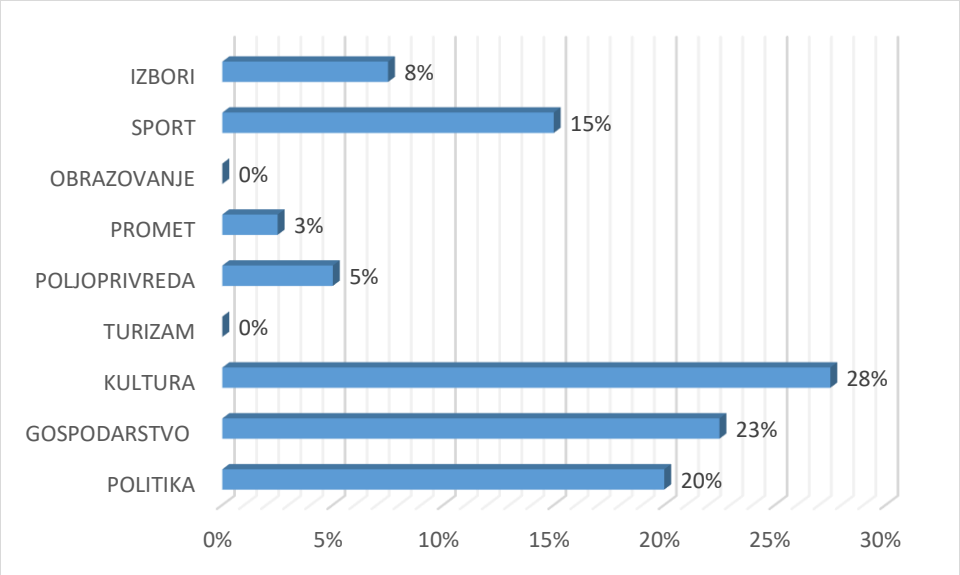

Grafikon 6.1.5. Tematski okvir tekstova u sedmom broju u listu Glas Podravine

Detaljnijom analizom tekstova o izborima utvrđeno je kako su najzastupljenije kategorije koje se odnose na izbore vijesti o osnivanju stranaka i opće vijesti o izborima (30 posto). Također, Grafikon 6.1.6. prikazuje kako su visoko zastupljene teme o transformaciji stranaka, te kategorija ostalo u koju su svrstani politički komentari i ankete.

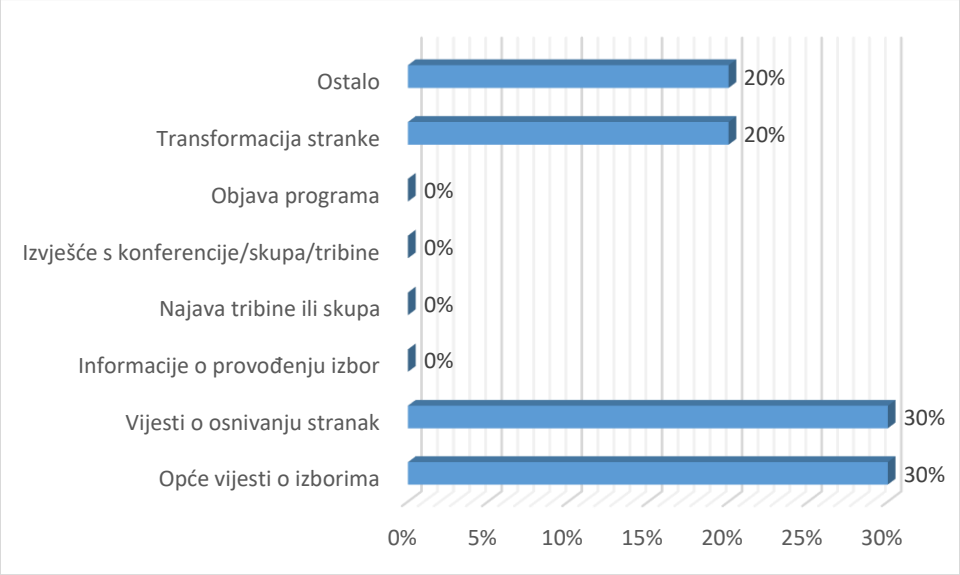

Grafikon 6.1.6. Sadržaj tekstova o izborima u veljači 1990. godine u listu Glas Podravine

U ožujku je objavljeno pet brojeva, a broj ukupno objavljenih tekstova je 223, što je znatan porast u odnosu na prethodno razdoblje. Znatan je i porast objavljenih tekstova iz politike, njih 76 (34 posto) dok je već drugi mjesec zaredom najmanji broj tekstova iz područja obrazovanja, tek jedan posto. U vezi izbora ukupno je objavljeno 13 posto tekstova, što je značajan porast u odnosu na prethodno razdoblje.

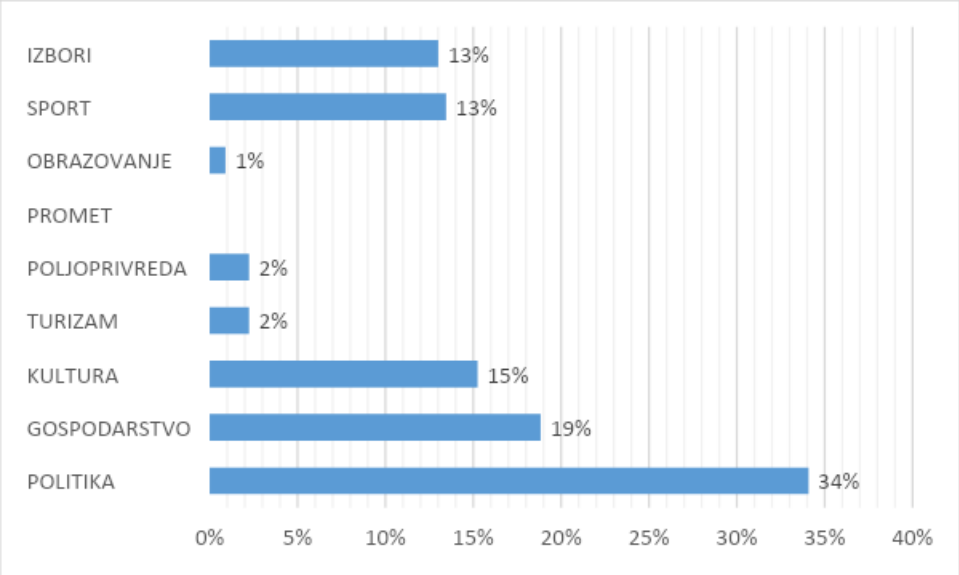

Grafikon 6.1.7. Tematski okvir tekstova u ožujku 1990. godine u listu Glas Podravine

U 8. broju objavljeno je ukupno 52 tekstova, ujedno i najopširnije izdanje tog mjeseca. U tom broju najveći broj tekstova je bio iz politike (44 posto) te je ta kategorija i dalje u značajnom porastu. Iz kategorije izbori je objavljeno 13 posto tekstova u istom broju. U 9. je broju je količina tekstova iz politike niža nego u prethodnom razdoblju pa iznosi 28 posto, što znači da se nakon dva mjeseca uzlazni trend te kategorije smanjio. Unatoč tome, politika je i u tom broju bila najzastupljenija kategorija, dok je na temu izbora objavljeno 15 posto, što znači lagan porast u odnosu na prethodno izdanje.

Broj tekstova u 10. broju iznosi 42. Jednak broj naslova se odnosio na područja politike i kulture (24 posto), dok je o samom izborima bilo objavljeno devet posto tekstova, što čini najmanji broj tekstova u tom mjesecu. U 11. broju ukupno su objavljena također 42 teksta te se već drugi broj zaredom bilježi ukupan brojčani pad. Politika je i dalje najzastupljenije područje (29 posto), dok je broj tekstova iz kulture u tom broju u padu (17 posto). Na kategoriju izbori odnosi se 14 posto tekstova. Valja napomenuti kako na temelju tog podatka možemo zaključiti da se

zastupljenost tema o izborima već nekoliko brojeva zaredom mijenja u svakom broju. Značajna promjena vezana uz kategoriju izbori nije se dogodila ni u 12. broju, na koju se odnosi 13 posto. Valja, međutim, napomenuti kako je upravo u tom broju objavljen veliki postotak tekstova iz kategorije politika, 45 posto, dok je zabilježen veliki pad kategorije gospodarstvo, 11 posto. Grafovi u nastavku se odnose na svaki analizirani broj prema kategorijama u ožujku.

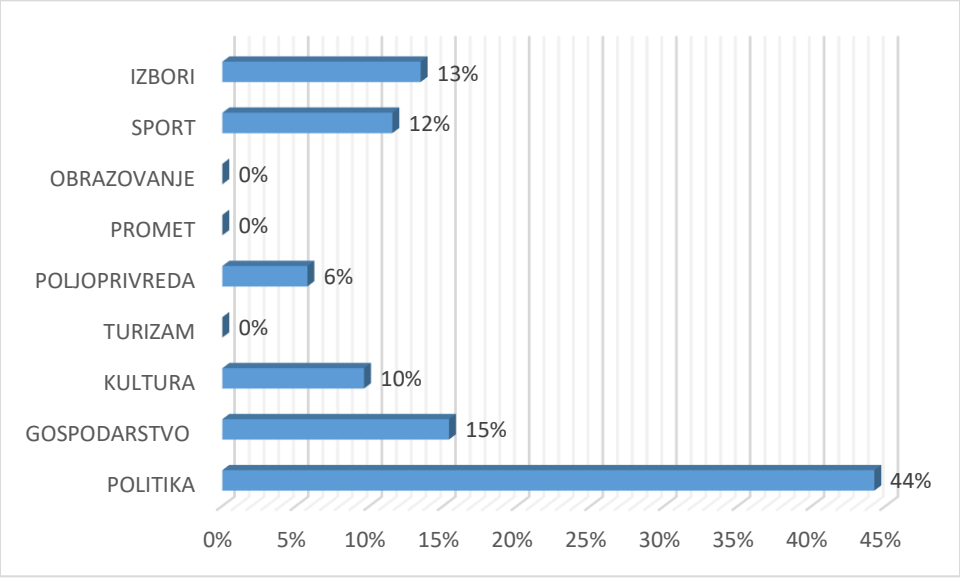

Grafikon 6.1.8. Tematski okvir tekstova u osmom broju u listu Glas Podravine

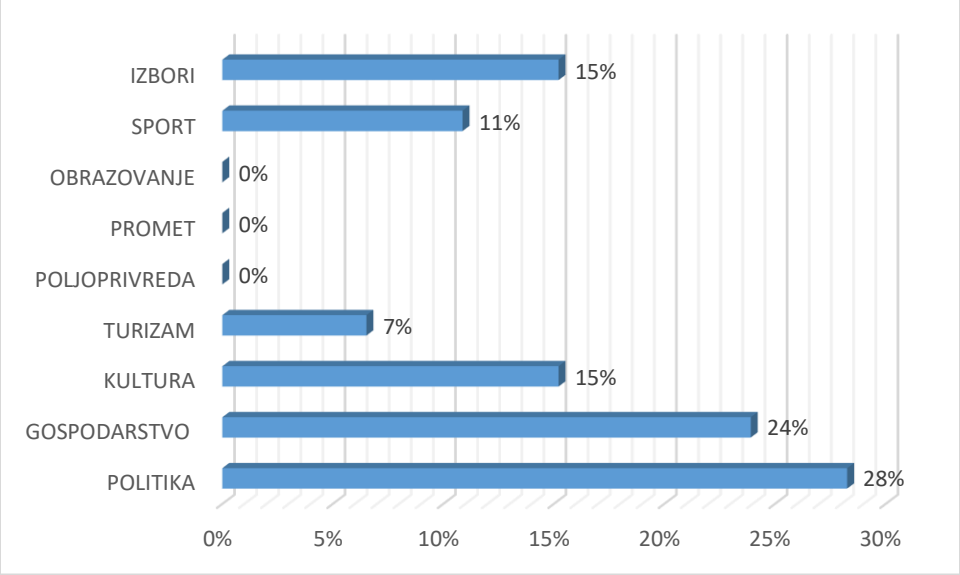

Grafikon 6.1.9. Tematski okvir tekstova u devetom broju u listu Glas Podravine

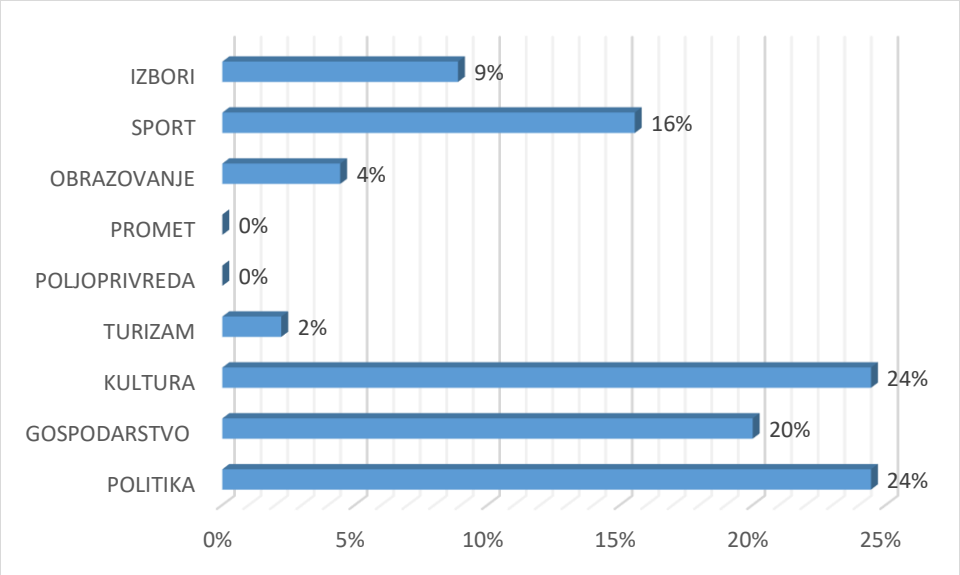

Grafikon 6.1.10 Tematski okvir tekstova u desetom broju u listu Glas Podravine

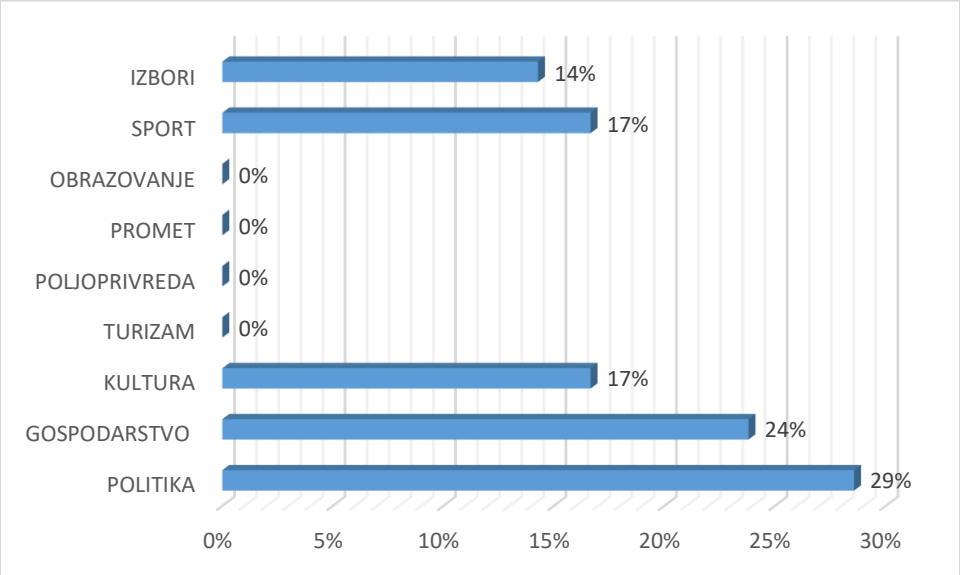

Grafikon 6.1.11. Tematski okvir tekstova u jedanaestom broju u listu Glas Podravine

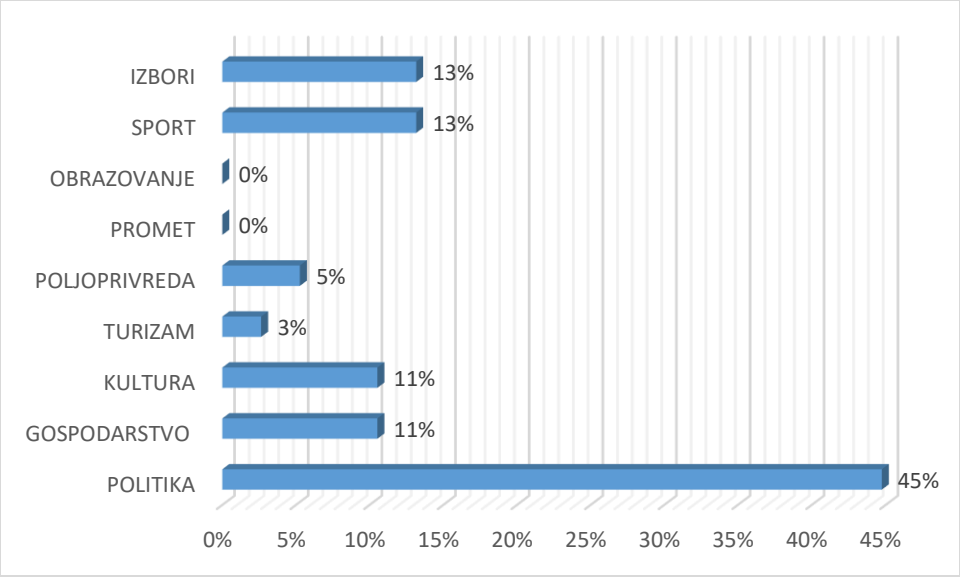

Grafikon 6.1.12. Tematski okvir tekstova u dvanaestom broju u listu Glas Podravine

Rezultat analize o izborima pokazuje da je u ožujku najviše pažnje posvećeno tekstovima u kojima se nalaze informacije o načinu provođenja izbora, dok jednak medijski prostor posvećen temama koje se odnosi na objave programa kao i na vijesti o izborima. Također, zanimljiv je i podatak kako se na tekstove koji su izvještavali sa stranačkih skupova odnosi sedam posto tekstova, što ovaj format čini najmanje zastupljenim u tom mjesecu (Grafikon 6.1.13.).

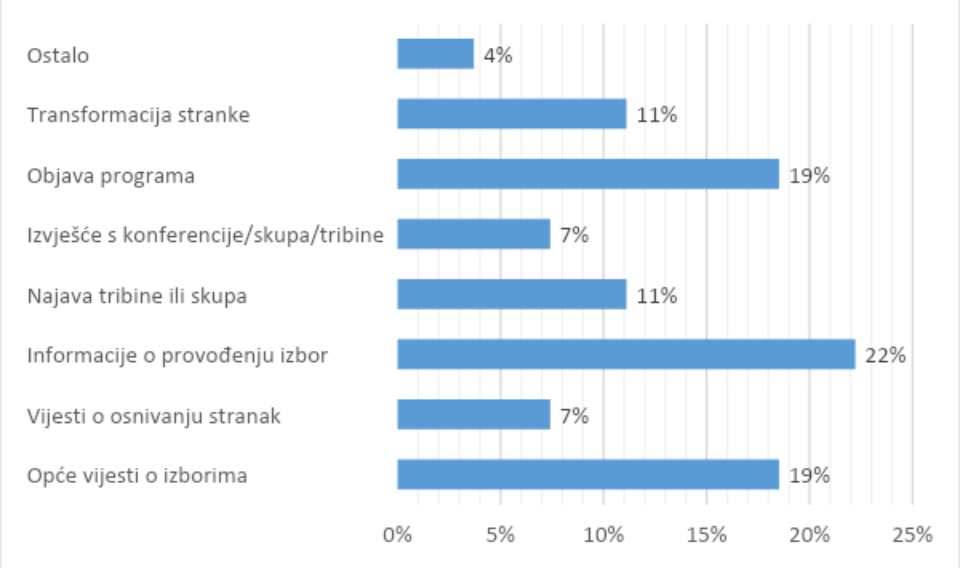

Grafikon 6.1.13. Sadržaj tekstova o izborima u ožujku 1990. godine u listu Glas Podravine

U travnju su analizirana tri broja u kojima je ukupno objavljeno 130 tekstova. Najveći broj tekstova je objavljen iz kategorije politika, 31 posto, dok kategorija izbori u tom mjesecu iznosi 15 posto.

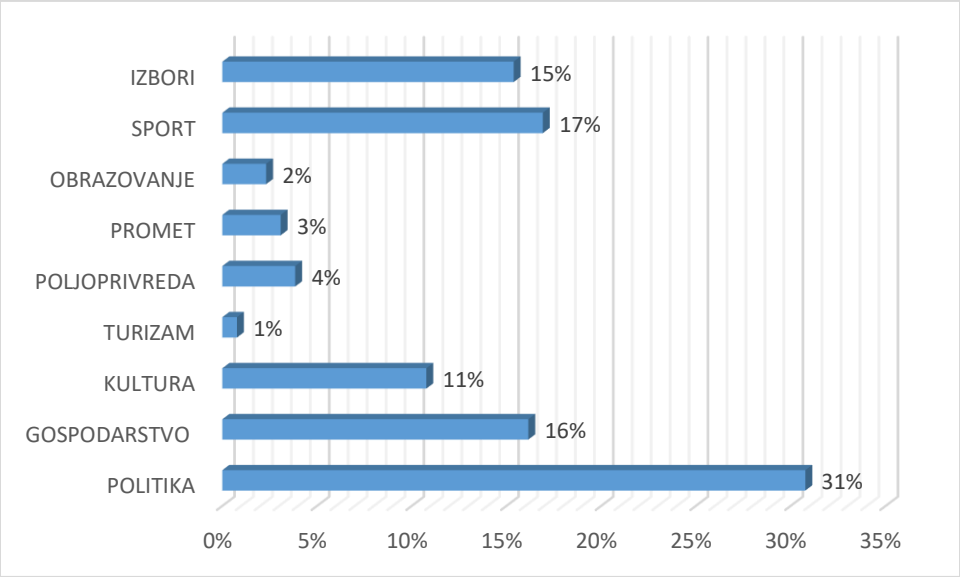

Grafikon 6.1.14. Tematski okvir tekstova u travnju 1990. godine u listu Glas Podravine

U 13. broju ukupan broj tekstova iz područja politike iznosio je 23 posto, dok je u narednim brojevima postotak te kategorije uvijek bio oko 30 posto. Uzlazni trend je prisutan i kod kategorije izbori, na koju se u 13. broju odnosilo 10 posto tekstova, u 14. broju 13 posto, dok je u 15., ujedno i posljednjem analiziranom broju, zabilježen najveći postotak u toj kategoriji – 23 posto. Grafovi u nastavku prikazuju rezultate analize prema brojevima izlaženja.

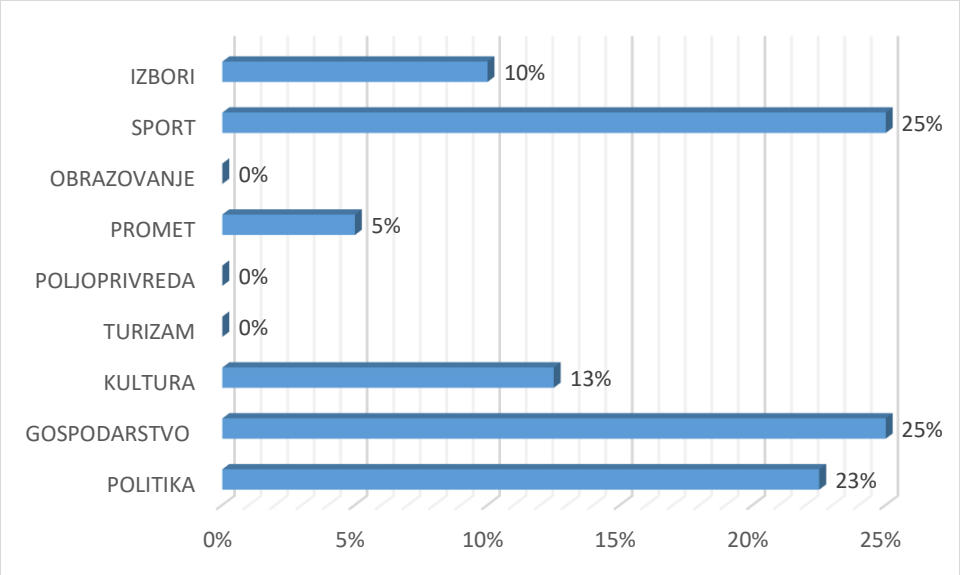

Grafikon 6.1.15. Tematski okvir tekstova u trinaestom broju u listu Glas Podravine

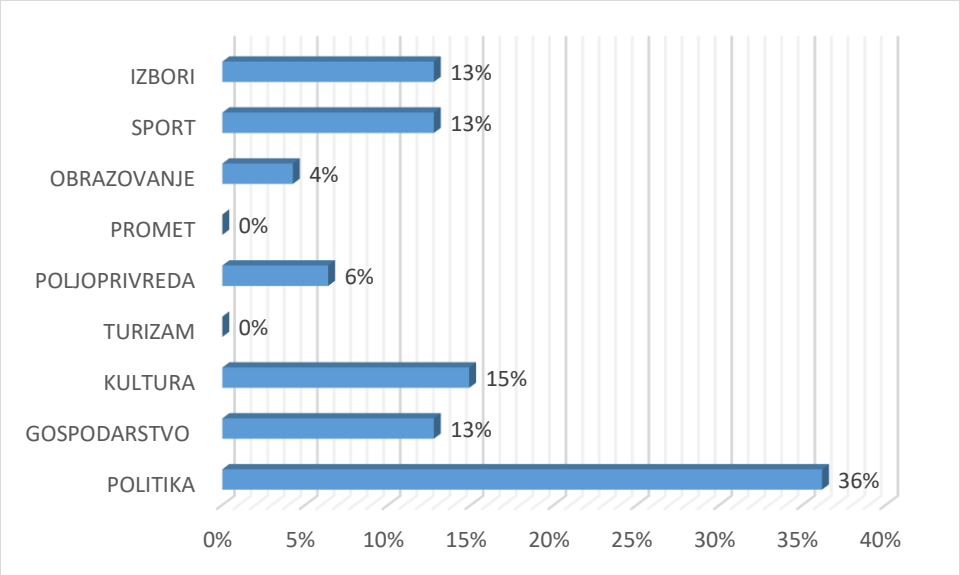

Grafikon 6.1.16. Tematski okvir tekstova u četrnaestom broju u listu Glas Podravine

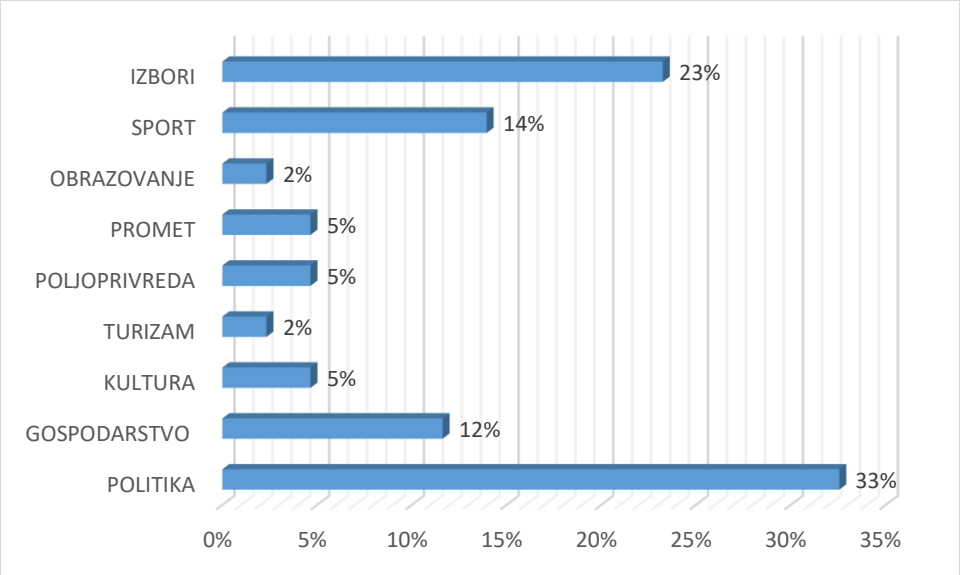

Grafikon 6.1.17. Tematski okvir tekstova u petnaestom broju u listu Glas Podravine

Prilikom pisanja o izborima u travnju 1990. godine najzastupljeniji tekstovi su bili koji su se odnosili na stranačke programe ili opće informacije o izborima. Iako ne iznenađuje činjenica kako nema tekstova koji se odnose na transformaciju stranke, s obzirom na to da su predizborne aktivnosti bile u završnoj fazi, iznenađujuće je kako nema nijednog teksta koji se odnosi isključivo na informacije o provođenju izbora, dok je kategorija ostalo u kojoj se nalaze komentari i ankete među zastupljenijima (Grafikon 6.1.18.).

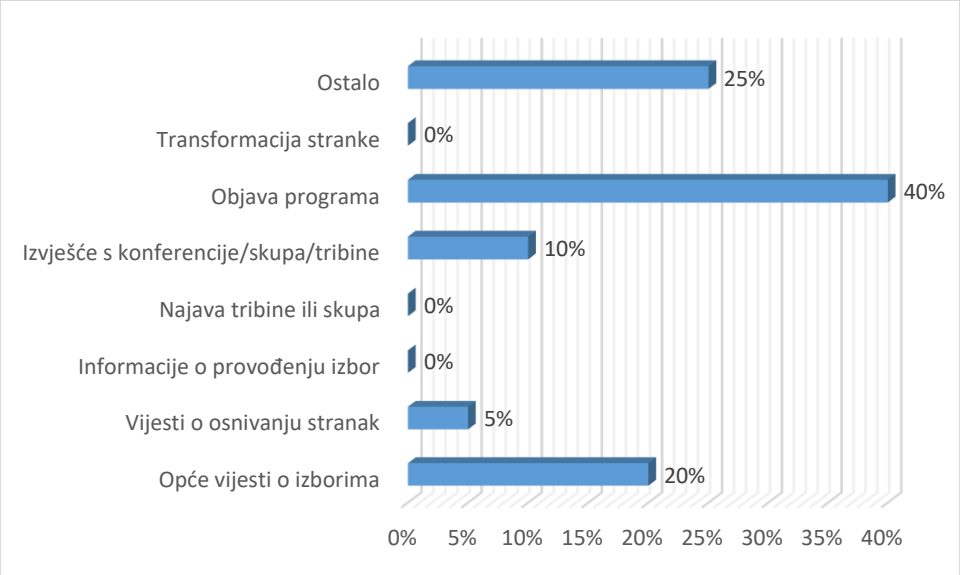

Grafikon 6.1.18. Sadržaj tekstova o izborima u travnju 1990. godine u listu Glas Podravine

7. Usporedba

	Varaždinske vijesti		*Glas Podravine*	
	Broj članaka	(%)	Broj članaka	(%)
POLITIKA	204	25%	156	30%
GOSPODARSTVO	175	22%	103	20%
KULTURA	109	14%	75	15%
TURIZAM	21	3%	7	1%
POLJOPRIVREDA	37	5%	14	3%
PROMET	41	5%	9	2%
OBRAZOVANJE	21	3%	6	1%
SPORT	88	11%	87	17%
IZBORI	105	13%	59	11%

Slika 7.1 Tematski okvir tekstova u razdoblju od veljače do travnja 1990. godine u Glasu Podravine *i* Varaždinskim vijestima

Vidljivo je da kod oba lista prevladava politika kao tematsko područje. Također, analizom je utvrđeno kako su glavna tematska područja isto jednaka te tako u oba lista, uz politiku, prevladavaju teme vezane uz gospodarstvo i kulturu. Ako ovaj podatak stavimo u vremenski kontekst, takav rezultat je i očekivan s obzirom na političku, ali i ekonomsku krizu koja je u to vrijeme vladala na hrvatskim prostorima.

Međutim, zanimljivo je uočiti i kako je postotak tekstova koji se odnosi na izbore u oba lista podjednak. U *Varaždinskim vijestima* ukupno je objavljeno 14 posto tekstova koje se odnose isključivo na izbore, dok je u *Glasu Podravine* u tom istom periodu objavljeno 11 posto tekstova.

Također, treće dominantno tematsko područje također se razlikuje pa tako u *Glasu Podravine* osim političkih i gospodarskih tema prevladavaju teme o sportu, dok su kod *Varaždinskih vijesti* zastupljenije teme iz kulture. Najmanje zastupljena kategorija u oba je lista turizam (slika 7.1.).

	Varaždinske vijesti	(%)	Glas Podravine	(%)
Opće vijesti o izborima	29	27%	12	21%
Vijesti o osnivanju stranaka	10	9%	6	11%
Informacije o provođenju izbora	8	7%	6	11%
Najava tribine ili skupa	10	9%	3	5%
Izvješće s konferencije/skupa/tribine	14	13%	4	7%
Objava programa	17	16%	13	23%
Transformacija stranke	8	7%	5	9%
Ostalo	12	11%	8	14%

Slika 7.2 Sadržaj tekstova o izborima u razdoblju od veljače do travnja 1990. godine u Glasu Podravine *i* Varaždinskim vijestima

Detaljnijom analizom koja se odnosi isključivo na izbore utvrđeno je kako su teme koje su prevladavale prilikom izvještavanja o tome gotovo iste. Najveći broj tekstova u oba lista se odnosi na opće informacije o izborima. Također, podjednako su zastupljeni i naslovi koji su se odnosili na praćenje transformacije pojedinih stranaka. S druge strane, razlike u izvještavanju su najvidljivije u kategoriji objava programa, koja je zastupljenija u *Glasu Podravine*, dok je u *Varaždinskim vijestima* objavljeno više izvještaja s tribina ili skupova. Također, u *Glasu Podravine* zastupljenija je kategorija ostalo (slika 7.2.). To je zanimljiv podatak jer se ova kategorija odnosi na tekstove koji nisu isključivo informativni, objektivni žanrovi, već se radi političkim komentarima ili anketama. Upravo je u *Glasu Podravine* objavljen veći broj tekstova koji se odnosi na informiranje o samom načinu provođenja izbora. U analizi je uočeno i kako u *Varaždinskim vijestima* prevladavaju tekstovi koji se odnose na izvješća sa sjednica, a žanr koji se osobito ističe su kratke vijesti. Slobodniji stil pisanja je uočen u prilogu *Odraz* koji je namijenjen mlađoj populaciji. S obzirom na to da su *Varaždinske vijesti* bile namijenjene i radničkim strukturama te su pojedina poduzeća bila pretplaćena na to glasilo, veliki broj tekstova se odnosi na gospodarstvo, osobito vijesti i informacije koje se odnose na ta poduzeća. S druge strane, tekstovi u *Glasu Podravine* uz vijesti i stranačka izvješća sadrže i političke komentare koji su prisutni u svakom broju tijekom analiziranog razdoblja.

Iako su međunacionalni odnosi, posebno tzv. srpsko pitanje obilježili to razdoblje, tekstova koji se odnose na ovaj problem nije bilo. Kontinuirano je praćena situacija na Kosovu u oba lista, ali forma koja je prevladavala u većini su slučajeva bile kratke vijesti. Opširnije se o tada „užarenoj" kosovskoj krizi pisalo u rubrici *Glasa Podravine: „*YU in medias press", koja je donosila političke komentare Gorana Litvana. U četvrtom broju na sedmoj stranici *Glasa Podravine* u navedenoj rubrici zabilježen je jedini tekst koji se odnosi na srpsko pitanje, a u njemu komentira kako u stvarnosti postoji strah Srba koji žive u Hrvatskoj, a navodno se osjećaju ugroženima zbog čestih izjava protiv srbijanskih vlasti. Također, u tekstu je navedeno kako je nužno da se postavi jasna razlika između srpskog rukovodstva i srpskog naroda.[28]

Zanimljivo je i kako su u oba lista objavljeni tekstovi s negativnim stavovima prema programu HDZ-a. U *Glasu Podravine* radilo se o komentaru iz rubrike „YU in medias press", dok je u *Varaždinskim vijestima* objavljena reportaža koja čitateljima implicira takav zaključak. Paralelno uz tekst u kojem piše kako su "HDZ-ovci jahači magle"[29], objavljen je tekst koji simpatizira HSLS, navodeći kako se radi o školovanim i sposobnim ljudima te je to stranka „razumnih i pametnih".[30] Također, za vrijeme analize je primijećeno kako se u oba lista veliki informativni prostor daje Savezu socijalista, no to je ipak u većoj mjeri uočljivo u *Glasu Podravine*. Valja napomenuti i kako je upravo u tom listu, na stranci koja sadrži objavu programa HDZ-a na samom dnu, istaknutim fontom objavljen propagandni pamflet Saveza socijalista.

Prilikom izvještavanja oba lista zagovaraju demokratske promjene i reforme, ali žestoko kritiziraju nacionalizam. Na drugoj stranici 9. broja *Varaždinskih vijesti* objavljen je kratak tekst kojem je glavna tema zasjedanje Prvog općeg sabora Hrvatske demokratske zajednice. U tekstu je navedeno kako su reakcije ostalih stranaka i građana na to zasjedanje burne kao i da „ikonografija", „euforično raspoloženje" i „netolerancija" podsjećaju na „boljševičke komuniste".[31]

S druge strane, u 7. broju *Glasa Podravine* program HDZ-a se žestoko kritizira te je u tekstu program opisan kao „avnojevski" i „titoistički staroboljševički" te „staropartijski" model

[28] Litvan, Goran. (1990). Good bye, čika Slobo?. *Glas Podravine,* 23. veljače 1990. str. 4.

[29] Petrić, Boris. (1990). Hrvatska demokratska zajednica: Jahači magle. *Varaždinske vijesti*, 8.ožujka 1990. str. 10.

[30] Petrić Boris. (1990). Hrvatski – socijalno liberalni savez: stranka pristojnih i pametnih. *Varaždinske vijesti,* 8. ožujka 1990. str. 10.

[31] Jeremič, Anica. (1990). Ogledalo tjedna: Tuđmanputica. *Varaždinske vijesti*, 8.ožujka 1990. str. 2.

kojem su samo dodane nacionalne oznake i simboli. U istom se tekstu poziva i na intervju predsjednika HSS-a Zvonimira Čička koji je objavljen u *Vjesniku*. O HDZ-u se govori kao stranci koja je organizirana na partijskim temeljima i principima jednako kao što je to radio i SKJ, iako se HDZ nastoji radikalno distancirati od komunističke ideologije. U komentaru je istaknuto kako unatoč ideološkom distanciranju metoda kojom HDZ nastoji doći na vlast ima mnogo sličnosti s komunističkim metodama. Autor te rubrike i jasno iskazuje negativan stav prema HDZ-u, ističući kako postoje stranke s mnogo boljim i konkretnijim programima. HDZ-u se u tom slučaju konkretno zamjera inzistiranje na antikomunizmu i nacionalni program koji je usmjeren na propagiranje hrvatstva.[32]

Otvorene simpatije nisu iskazane prema nekoj određenoj stranici, osim u ranije navedenom slučaju HSLS-a u *Varaždinskim vijestima*. Međutim, zanimljiv je tekst koji je izašao u 5. broju *Varaždinskih vijesti*, koji prognozira pobjedu reformiranih komunista. Prednost SKH-SDP se daje zbog brojnog članstva, kao i njihove proklamirane pragmatične politike. U tekstu je navedeno kako je prednost te stranke i u tome što se u upravo u njihovim redova mogu uspješno promovirati i neke poznate javne osobe, a kao primjer toj tezi je naveden Ante Marković koji svojim potezima i javnim nastupima uživa sve veću potporu kod građana, a ujedno time diže i popularnost SKH-SDP.

Problemi koje se u tim listovima također ističu odnose se na stambeno pitanje, nužnu reformu prosvjete, kao i goruću gospodarsku krizu. Problemi u gospodarstvu se osobito ističu u *Varaždinskim vijestima*, s obzirom na to da su na njihovim naslovnicama česti naslovi o krizi te radničkim štrajkovima.

U 14. broju *Varaždinskih vijesti* objavljen je tekst koji se odnosi na dvije situacije koje se odnose na vojnu domenu. U navedenom tekstu prvi problem koji se ističe se odnosi na plan vojnih vježbi, dok se druga tema odnosi na posjet saveznog sekretara za narodnu obranu Veljka Kadijevića Sloveniji, koji je prema pisanju lista naišao na veliki odjek u hrvatskoj javnosti. Situacija vezana za vojne vježbe se smirila nakon demantiranja glasina o njihovom održavanju baš između prvog i drugog izbornog kruga u Hrvatskoj. Međutim, u tekstu je navedeno kako su mnoge stranke i organizacije posjet generala Kadijevića Sloveniji protumačile kao neprikladan s obzirom

[32] Litvan, Goran. (1990). Hrvatski rikverc. *Glas Podravine,* 23. veljače 1990. str. 4

na to su i u Sloveniji za nekoliko dana nakon posjeta najavljeni prvi višestranački izbori. Najveće nezadovoljstvo je izazvalo izlaganje generala Kadijevića vojnicima i starješinama na kojeg je reagirala i Koalicija narodnog sporazuma. Ova stranka je posebno osudila dio izlaganja koji se odnosi na sprečavanje sudjelovanja na izborima onih koji negiraju dosadašnja postignuća i razvoj te time potkopavaju temelje SFRJ.[33] O JNA je bilo nekoliko vijesti i u idućem, petnaestom broju. Od njih se ističe vijest o tome kako su ovlašteni organi podnijeli kaznenu prijavu protiv slovenskog političara dr. Jožeta Pučnika zbog toga što je vrijeđanjem JNA navodno povrijedio i ugled SFRJ. Navedene optužbe se odnose na letak koji je potpisao i Pučnik a čiji sadržaj se odnosi na tvrdnje o tome kako JNA nije sposobna braniti zemlju od vanjskog neprijatelja, kao i da ubija svoju djecu, ugrožava gospodarstvo i ugrožava slobodu.[34] Ispod te objave nalazi se još jedan tekst o nesuglasicama između Hrvatske i Srbije. Riječ je o vijesti o prekidu isporuke električne energije Elektroprivrede Srbija Hrvatskoj sve dok Zajednica elektroprivrednih organizacija Hrvatske ne podmiri svoja dugovanja.[35]

Zanimljiv je i tekst objavljen u 15. broju *Varaždinskih vijesti* u kojem je navedeno kako je na sjednici Hrvatske kršćanske demokratske stranke konstatirano kako su prilikom prikupljanja potpisa uočili zastrašenost ljudi prilikom davanja potpisa i matičnih brojeva. Također je na istoj sjednici, koja je održana 11. travnja 1990. godine, istaknuto kako iskustva s terena ukazuju na činjenicu da neke stranke nisu djelovale u skladu sa Zakonom o izborima.[36]

[33] Klarić, Antun. (1990). Ogledalo tjedna: vojne vježbe. *Varaždinske vijesti*, 12. travnja 1990. str. 2.

[34] Jeremič Anica.(1990) JNA ne voli Pučnika. *Varaždinske vijesti,* 19. travnja 1990. str. 2.

[35] Jeremič Anica.(1990) Ne daju struju. *Varaždinske vijesti,* 19. travnja 1990. str. 2.

[36] Jeremič, Anica. (1990). Potpisi sa strahom?. *Varaždinske vijesti*, 19. travnja 1990. str 2.

8. Zaključak

Medijima je oduvijek pripadala određena moć koju su vlasti željele držati u svojim rukama kako bi mogle širiti svoju propagandu i tako utjecati na javno mnijenje. Jugoslavenski medijski model u svojim počecima bio je gotovo identičan sovjetskom, jer ga je karakteriziralo jednostranačje i stroga medijska kontrola. Usprkos određenom popuštanju u narednim desetljećima, vlasti su do kraja 1980-ih nastojale i dijelom uspijevale zadržati kontrolu nad medijima. Međutim, i prije pada Berlinskog zida i urušavanja komunističkih režima u zemljama pod sovjetskom dominacijom dolazilo je do sve izraženijeg prodora zapadnih utjecaja, što se posebice ogledalo u kulturi, ali i na medijskoj sceni. Medije možemo promatrati i kao svojevrsne pokretače promjena, a upravo se najveći niz društvenih i političkih promjena na prostorima Jugoslavije događao u razdoblju 1989.-1990. godine.

Urušavanjem komunističkih režima demokracija je u svim postkomunističkim zemljama ušla na velika vrata, uključujući i Hrvatsku i ostale jugoslavenske republike koje su bile sve nezadovoljnije svojim položajem. Unatoč pokušajima spašavanje komunističkog sustava putem raznih političkih i, posebno, gospodarskih reformi, ekonomska kriza kao i političke tenzije samo su još više dolazile do izražaja i urušavale već poljuljani sustav.

Nakon brojnih pritisaka i zahtjevima za uvođenjem političkog pluralizma, došlo je u prosincu 1989. do odluke tada vladajućeg SKH o raspisivanju parlamentarnih izbora. U travnju 1990. godine održani su prvi višestranački izbori, što je bio početak višestranačke parlamentarne demokracije u Hrvatskoj.

Prilikom izbora mediji na nacionalnoj i na lokalnim razinama imali su veliku ulogu, u rasponu od informiranja građana o temeljima novog političkog sustava pa do utjecaja na njihov konačan stranački odabir, samim tim i na rezultate izbora. S obzirom na to da su mediji u razdoblju provođenja prvih višestranačkih izbora također prolazili kroz proces tranzicije, izvještavanje o izborima zasigurno je bilo izazovno, s organizacijske, tehničke, ali i etičke strane.

U tom je procesu posebna uloga pripada lokalnim medijima, s obzirom na to da su u ono vrijeme bili u vrlo nepovoljnoj financijskoj situaciji pa su gotovo bez izuzetaka ovisili o lokalnim vlastima kao svojim formalnim osnivačima. Zato sam provedenim istraživanjem nastojala utvrditi u kolikoj mjeri su u izabranim medijima iz sjeverozapadne Hrvatske bile prisutne informacije o

održavanju i načinu provođenja prvih višestranačkih izbora, ali i kojim se temama davala prednost tijekom predizborne kampanje.

Provedenom analizom sam utvrdila kako postoji razlika u prezentiranju tema vezanih za izbore ovisno o pojedinoj sredini te kako je pisano o raznim predizbornim aktivnostima u *Varaždinskim vijestima,* s jedne, i *Glasu Podravine,* s druge strane. Primijetila sam i da postoji razlika o tome koje su se informacije i u kojim novinarskim žanrovima objavljivale u javnosti. *Varaždinske vijesti* su tako imale veći broj informativnih i službenih tekstova, dok je u *Glasu Podravine* bila najzastupljenija kategorija koja se odnosi na subjektivne i dijaloške žanrove, poput komentara, kolumni i anketa. Također, istraživanje je ukazalo i na činjenicu kako su oba lista nastojala što više informirati često i zbunjene građane o samom načinu provođenja izbora. To je bio iznimno važan zadatak ako uzmemo u obzir da još nisu postojali mehanizmi i procedure glasanja, a bio je i prilično kratak rok u kojem su se izbori pripremali.

Rezultati istraživanja su pokazali kako novinski tekstovi kojima se izvještavalo o predizbornim aktivnostima ipak nisu imali presudni utjecaj na kreiranje javnog mnijenja. Unatoč vrlo kritičkom pisanju o HDZ-u, kao i negativnim ocjenama programa te stranke koje je prisutno u oba lista, stranci koju je predvodio dr. Franjo Tuđman pripala je većina zastupničkih mjesta pa je i u Koprivnici i u Varaždinu bila izborni pobjednik. Faktore koji su pogodovali ovakvom ishodu možemo pronaći usporedbom te analize s rezultatima analize geografa Mladena Klemenčića, koji je istraživao upravo regionalne značajke izbornih rezultata, kao i utjecaj nacionalnog sastava stanovništva na odabir pojedinih stranaka i koalicija. Klemenčićeva je analiza, kao i niza političkih analitičara, pokazala kako su glasovi onih koji nisu podražavali HDZ bili podijeljeni u više blokova, što je u većinskom izbornom sustavu išla izravno u korist Tuđmanove stranke. Isto tako, područje Varaždina i Koprivnice u tom je kriznom razdoblju bilo u nepovoljnoj gospodarskoj situaciji, što je na posredni način potvrđeno u tematskoj analizi pisanja oba lista. Tu je gospodarstvo bila dominantna kategorija, jer je ekonomska kriza imala velike posljedice na građane. Osobito je to bilo izraženo u Varaždinu, gdje je u nekoliko brojeva pisano o radničkim štrajkovima, kao i o niskoj razini plaća. Zato su građani tražili promjene, vjerujući da će nova vlast imati i neka kvalitetnija gospodarska rješenja.

Bitno je, međutim, da su se i *Varaždinske vijesti* i *Glas Podravine* nakon poslovnog restrukturiranja i očekivanih promjena na upravljačkoj i uredničkoj razini održali na medijskoj

sceni te da su i danas važni kroničari, analitičari i kreatori javnog mijenja u svojim gradovima i županijama.

Sveučilište Sjever

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tudih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tudih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MATEJA TASIĆ *(ime i prezime)* pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom Odraz društvenih i političkih promjena u Hrvatskoj 1989. - 1991. u lokalnim medijima sjeverne Hrvatske *(upisati naslov)* te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tudih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)
M. Tasić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnost i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MATEJA TASIĆ *(ime i prezime)* neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom Odraz društvenih i političkih promjena u Hrvatskoj 1989. - 1991. u lokalnim medijima sjeverne Hrvatske *(upisati naslov)* čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)
M. Tasić
(vlastoručni potpis)

9. **Literatura:**

Knjige

1. Bilandžić, Dušan. 1986. Jugoslavija poslije Tita 1980. - 1985. Globus. Zagreb
2. Goldstein, Ivo. 2011. Povijest Hrvatske 1945-2011. EPH Media d.o.o. Zagreb
3. Hartmann, Florence. 2002. Milošević – dijagonala luđaka. Globus. Zagreb
4. Kershaw, Ian. 2019. Do nade i natrag: Europa 1950.-2017. Fraktura. Zaprešić
5. Matković, Hrvoje. 1998. Povijest Jugoslavije (1918-1991): hrvatski pregled. Naklada Pavičić. Zagreb.
6. Valentić, Mirko. 2010. Rat protiv Hrvatske: 1991.-1995. : velikosrpski projekti od ideje do realizacije. Hrvatski Institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje. Slavonski Brod.

Znanstveni i stručni radovi

1. Anić, B. 2009. Koprivničke novine u Zavičajnoj zbirci Muzeja grada Koprivnice (I.). *Podravski zbornik* 35. 393-401. (https://hrcak.srce.hr/228021 15.07.2021.)
2. Bilić, Ivan. 2005. Kronologija raspada SFRJ i stvaranje Republike Hrvatske do 15. siječnja 1992. *National security and the future* 6. 73-184. (https://hrcak.srce.hr/18568 14.07.2021.)
3. Birač, Dimitrije. 2021. Transformacija političkog pojma tranzicije u povijesnom lomu 1989./1991. u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju* 51. 103-128. (https://doi.org/10.5613/rzs.51.1.0331 14.07.2021.)
4. Jakopović, Davor. 2002. Demokratizacija u Hrvatskoj - pogled izvana. *Diskrepancija*: *studentski časopis za društveno-humanističke teme* 3. 51-60. (https://hrcak.srce.hr/179067 14.07.2021.)
5. Kasapović, Mirjana. Demokratska tranzicija i političke institucije u Hrvatskoj. *Politička misao: časopis za politologiju*. 84 – 99. (https://hrcak.srce.hr/105918 14.07.2021.)
6. Klemenčić, Mladen. 1991. Izbori u Hrvatskoj 1990 – elektoralnogeografska analiza odabranih primjera. *Hrvatski geografski glasnik* 53. 95-108. (https://hrcak.srce.hr/71667 21.07.2021.)

7. Maldini, Pero. 2005. Demokratizacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 2. 81-103. (https://hrcak.srce.hr/38289 14.07.2021.)
8. Milanović, Toni. 2011. Kriza 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi. Rostra: časopis sudenata povijesti Sveučilišta u Zadru 4. 85-92. (https://hrcak.srce.hr/169546r 14.07.2021.)
9. Pauković, Davor. 2008. Predizborna kampanja u Hrvatskoj 1990. u svjetlu hrvatskog i srpskog novinstva. *Časopis za suvremenu povijest* 40. 13-30. (https://hrcak.srce.hr/27102 09.08.2021.)
10. Šalković, Hrvoje. 2000. Hrvatska televizija u transformaciji prema modelu javne televizije – iluzija ili realnost?. Medijska istraživanja: znanstveno – stručni časopis za novinarstvo i medije 6. 19-39. (https://hrcak.srce.hr/23371 09.08.2021.)

Internetski izvori

1. https://www.sabor.hr/hr/deklaracija-o-proglasenju-suverene-i-samostalne-republike-hrvatske-25-lipnja-1991 (13.7.2021.)
2. http://library.foi.hr/lib/knjiga.php?C=3&G=3&F=&H=&vrsta=&grupa=&lang=&godina=1990&broj=&stranica= (13.7.2021.)
3. http://library.foi.hr/glas/godista.aspx?godina=1990&broj=&stranica= (14.7.2021.)
4. Jeremič Anica. (1990). Potpisi sa strahom?. Varaždinske vijesti, 19. travnja 1990.
5. Jeremič Anica.(1990) JNA ne voli Pučnika. Varaždinske vijesti, 19. travnja 1990.
6. Jeremič Anica.(1990) Ne daju struju. Varaždinske vijesti, 19. travnja 1990.
7. Jeremič, Anica. (1990). Ogledalo tjedna: Tuđmanputica. Varaždinske vijesti, 8.ožujka 1990.
8. Klarić, Antun. (1990). Ogledalo tjedna: vojne vježbe. Varaždinske vijesti, 12. travnja 1990.
9. Lesinger, T. (1990). Varaždinske vijesti u brojkama. Varaždinske vijesti, 17. svibnja 1990.
10. Litvan, Goran. (1990). Good bye, čika Slobo?. Glas Podravine, 23. veljače 1990.
11. Litvan, Goran. (1990). Hrvatski rikverc. Glas Podravine, 23. veljače 1990.
12. Petrić Boris. (1990). Hrvatski socijalno - liberalni savez: stranka pristojnih i pametnih. Varaždinske vijesti, 8.ožujka 1990.

13. Petrić, Boris. (1990). Hrvatska demokratska zajednica: Jahači magle. Varaždinske vijesti, 8.ožujka 1990
14. Varaždinske vijesti (1990). Skupština općine osnivač Varaždinskih vijesti. 29. ožujka 1990.

9.1. Popis slika

Slika 7.1 Tematski okvir tekstova u razdoblju od veljače do travanja u Glasu Podravine i Varaždinskim vijestima 43

Slika 7.2 Sadržaj tekstova o izborima u razdoblju od veljače do travanja u Glasu Podravine i Varaždinskim vijestima 44

9.2. Popis grafikona

Grafikon 5.1.1. Tematski okvir tekstova u veljači 1990. godine u listu Varaždinske vijesti 16

Grafikon 5.1.2. Tematski okvir tekstova u četvrtom broju u listu Varaždinske vijesti 17

Grafikon 5.1.3. Tematski okvir tekstova u petom broju u listu Varaždinske vijesti 17

Grafikon 5.1.4. Tematski okvir tekstova u šestom broju u listu Varaždinske vijesti 18

Grafikon 5.1.5. Tematski okvir tekstova u sedmom broju u listu Varaždinske vijesti..... 19

Grafikon 5.1.6. Tematski okvir tekstova o izborima u veljači 1990. godine u listu Varaždinske vijesti..... 20

Grafikon 5.1.7. Tematski okvir tekstova u ožujku 1990. godine u listu Varaždinske vijesti..... 21

Grafikon 5.1.8. Tematski okvir tekstova u osmom broju u listu Varaždinske vijesti..... 22

Grafikon 5.1.9. Tematski okvir tekstova u devetom broju u listu Varaždinske vijesti..... 22

Grafikon 5.1.10. Tematski okvir tekstova u desetom broju u listu Varaždinske vijesti 23

Grafikon 5.1.11. Tematski okvir tekstova u jedanaestom broju u listu Varaždinske vijesti 23

Grafikon 5.1.12. Tematski okvir tekstova u dvanaestom broju u listu Varaždinske vijesti 24

Grafikon 5.1.13. Tematski okvir tekstova o izborima u ožujku 1990. godine u listu Varaždinske vijesti. 25
Grafikon 5.1.14. Tematski okvir tekstova u travnju 1990. godine u listu Varaždinske vijesti..... 26
Grafikon 5.1.15. Tematski okvir tekstova u trinaestom broju u listu Varaždinske vijesti 27
Grafikon 5.1.16. Tematski okvir tekstova u četrnaestom broju u listu Varaždinske vijesti 27
Grafikon 5.1.17. Tematski okvir tekstova u petnaestom broju u listu Varaždinske vijesti 28
Grafikon 5.1.18. Tematski okvir tekstova o izborima u travnju 1990. godine u listu Varaždinske vijesti 29
Grafikon 6.1.1. Tematski okvir tekstova u veljači 1990. godine u listu Glas Podravine 31
Grafikon 6.1.2. Tematski okvir tekstova u četvrtom broju u listu Glas Podravine 32
Grafikon 6.1.3. Tematski okvir tekstova u petom broju u listu Glas Podravine..... 33
Grafikon 6.1.4. Tematski okvir tekstova u šestom broju u listu Glas Podravine 33
Grafikon 6.1.5. Tematski okvir tekstova u sedmom broju u listu Glas Podravine 34
Grafikon 6.1.6. Sadržaj tekstova o izborima u veljači 1990. godine u listu Glas Podravine..... 34
Grafikon 6.1.7. Tematski okvir tekstova u ožujku 1990. godine u listu Glas Podravine 35
Grafikon 6.1.8. Tematski okvir tekstova u osmom broju u listu Glas Podravine..... 36
Grafikon 6.1.9. Tematski okvir tekstova u devetom broju u listu Glas Podravine..... 36
Grafikon 6.1.10 Tematski okvir tekstova u desetom broju u listu Glas Podravine 37
Grafikon 6.1.11. Tematski okvir tekstova u jedanaestom broju u listu Glas Podravine..... 37
Grafikon 6.1.12. Tematski okvir tekstova u dvanaestom broju u listu Glas Podravine 38
Grafikon 6.1.13. Sadržaj tekstova o izborima u ožujku 1990. godine u listu Glas Podravine 38
Grafikon 6.1.14. Tematski okvir tekstova u travnju 1990. godine u listu Glas Podravine..... 39
Grafikon 6.1.15. Tematski okvir tekstova u trinaestom broju u listu Glas Podravine..... 40

Grafikon 6.1.16. Tematski okvir tekstova u četrnaestom broju u listu Glas Podravine 40

Grafikon 6.1.17. Tematski okvir tekstova u petnaestom broju u listu Glas Podravine 41

Grafikon 6.1.18. Sadržaj tekstova o izborima u travnju 1990. godine u listu Glas Podravine 42